

KUZEY IRAK'TA İÇ SİYASAL DENGELER VE STRATEJİK İTTİFAK'IN GELECEĞİ

INTERNAL POLITICAL BALANCES IN NORTH IRAQ AND FUTURE OF THE STRATEGIC ALLIANCE

التوازنات السياسية الداخلية في شمال العراق ومستقبل
الاتفاقيات الاستراتيجية

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

KUZEY IRAK'TA İÇ SİYASAL DENGELER VE STRATEJİK İTTİFAK'IN GELECEĞİ

INTERNAL POLITICAL BALANCES IN NORTH IRAQ AND FUTURE OF THE STRATEGIC ALLIANCE

التوازنات السياسية الداخلية في شمال العراق ومستقبل
الاتفاقيات الاستراتيجية

ORSAM Rapor No: 140

Aralık 2012

ISBN: 978-605-4615-37-7

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2012

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algımasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

1975 İstanbul doğumlu olan Serhat Erkmen, Lisans Eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde görmüştür. Yüksek Lisans ve Doktora Çalışmasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlamıştır. 2000-2008 yılları arasında Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde Ortadoğu Araştırmacısı olarak görev yapan Erkmen, 2009 yılından bu yana ORSAM Ortadoğu Danışmanı olarak çalışmaktadır. Erkmen aynı zamanda 2009 yılından bu yana Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanlığı görevini yürütmektedir.

TAKDİM

Kürt Bölgesel Yönetimi, Irak'ın işgalinden sonra ülkenin geri kalanından farklı bir manzara çizmiştir. Irak'ın büyük bir kısmı siyasi istikrarsızlık, iç savaş ve alt yapı sorunlarıyla boğuşurken Iraklı Kürtler tarihi kazanımlar elde etmişlerdir. Irak Anayasası'nda federal bir bölge olarak tanınmasıyla birlikte 1991'den itibaren yaşadığı iç dönüşüm için daha güçlü bir taban bulan Iraklı Kürtler kendi içlerinde ise siyasal farklılıklarını Bağdat'a taşımamayı başarabilmişlerdir. Irak'taki Kürt siyasi hareketinin başlangıcından beri güçlü siyasal farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar 1990lı yılların ortalarında Iraklı Kürtlerin en güçlü iki partisi olan KDP ve KYB arasında silahlı çatışmaya kadar varmıştır. Yakın tarihteki gelişmelerden ders çıkartan Kürt partileri ABD'nin Irak'ı işgali öncesinde bir uzlaşma süreci başlatmış, 2002 yılından itibaren bu uzlaşmayı aralarında ki her türlü farklılıklara rağmen korumayı başarabilmişlerdir. İKB'de siyasal istikrarı sağlayan en önemli unsura bu uzlaşmanın devamı ve 2006 yılından itibaren KDP ve KYB arasındaki stratejik anlaşma olmuştur. Bu anlaşma 2009 yılındaki Bölgesel Parlamento Seçimi ile tartışmaya açılmıştır. Bugün ise siyasal yapının değişimindeki ve Iraklı Kürtlerin geleceklerindeki en önemli konu haline gelmiştir. İşte bu raporda stratejik anlaşmanın niteliği ve geleceği ORSAM Danışmanlarından Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen tarafından incelenmiştir. Dr. Erkmen, raporun yazımı öncesinde bölgeye defalarca ziyaret düzenlemiş ve çok sayıda siyasetçi ile görüş alışverişinde bulunmuştur. Bu nedenle elinizdeki rapor bu görüşmelere dayalı olarak hazırlanmıştır.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

İçindekiler

Takdim	4
Özet	7
Giriş	8
1. Kuzey Irak'taki İkili Yapının Anahtarı Olarak Stratejik İttifak	8
2. Yakın Gelecekte Bölgede Yaşanabilecek Siyasal Gelişmeler	11
Söyleşiler	13
1. Gorran (Değişim) Partisi'nin Sözcüsü Shaho Said ile Görüşme	13
2. Gorran (Değişim) Hareketinin Dış İlişkiler Sorumlusu Muhammed Tefik Rahim ile Görüşme	16
3. Kürdistan İslami Birliği Partisi'nin Politbüro Üyesi Muhammad Ahmad ile Görüşme	20
4. Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Politbüro Üyesi Sadi Ahmet Pire ile Görüşme	23
5. Irak Türkmen Cephesi Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf ile Görüşme	25

Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

KUZEY IRAK'TA İÇ SİYASAL DENGELER VE STRATEJİK İTTİFAK'IN GELECEĞİ

Özet

- Stratejik anlaşma 2006 yılında KDP ile KYB arasında imzalandığı iddia edilen ve iki parti arasında stratejik işbirliğinin koşullarını belirlediği iddia edilen belgenin adıdır.
- Uzun bir süre KDP ile KYB arasındaki işbirliğinin yapıtaşı olarak görülen stratejik anlaşma 25 Temmuz 2009'den bu yana eleştirilmekte ve değiştirilmesi gündeme getirilmektedir
- KDP'ye göre stratejik anlaşma gözden geçirilmeli, KYB'nin payı azaltılmalı ve gerekirse anlaşma yeniden yapılmalıdır.
- KYB'ye göre bu anlaşma iki parti arasındaki bir seçim ittifakı değil, uzun süreli bir anlaşmadır.
- Bölgedeki güç dengesi sadece basit bir biçimde oy sayıları ve parlamentodaki güç dağılımı çerçevesinde ele alınmamalıdır
- KYB'nin parçalanması ve Goran'ın kurulması, KDP'nin güçlenmesi, İslamcı hareketlerin iç çatışmaları 1990'lı yıllardan beri Kuzey Irak'ta oluşan ikili yapının yıkılması sürecini başlatmıştır.
- Celal Talabani hayatta olduğu sürece bu anlaşma bozulmayacaktır. Fakat, yapılacak bir seçim öncesinde Talabani ve Barzani arasındaki bir anlaşmanın sonucu olarak milletvekili oranlarının ve görev dağılımlarının oranı değişebilir.

Giriş

Irak'ta Kürt hareketinde her zaman çok başlılık bulunmuştur. 1975 yılında KYB'nin KDP'den ayrılmasından sonra ise Iraklı Kürtler arasındaki siyasi denge uzun süre iki kutuplu olagelmıştır. KDP muhafazakâr bir milliyetçi hareket olarak geleneksel toplumsal yapıda önemli bir dönüşüm öngörmeyen kesimlerin savunuculuğunu yaparken KYB laik, sosyal demokrat/liberal eğilimli çevreler için çekim merkezi haline gelmiştir. Bu ikili yapı zaman zaman partilerin çatışmaya sürüklenmesine dahi yol açmıştır. Bugüne kadar, Irak'taki Kürt siyasi hareketleri içinde ikili yapıyı ortaya çıkartan ve güçlendiren temel olaylar şunlardır:

- 1975 KYB'nin KDP'den ayrılarak kurulması;
- 1992 bölgesel parlamento seçimleri,
- 1998 iç savaş dönemi;
- 2002 Anlaşması
- 2006 KDP-KYB Stratejik ittifakı.

Irak Kürtleri arasında bu ikili yapının temel sonuçları olarak şunlar sıralanabilir:

1. KDP ve KYB'nin bazı grupların başını çekmesi siyasi alanın çok fazla parçalanmasının önüne geçmiştir: Bölgede çok sayıda parti olmasına rağmen insanlar uzun süre genel olarak KDP, KYB ve İslamcılar olmak üzere sınıflanmışlardır. Diğer partiler marjinal duruma sürüklenmişlerdir.

2. İkili yapı, hem bir istikrar hem de istikrarsızlık faktörü olarak ortaya çıkmıştır. İkili yapının istikrara mı yoksa istikrarsızlığa mı yol açacağını Ortadoğu'daki bölgesel dinamikler ve Kuzey Irak'taki çatışma dinamiklerinin yoğunluğu belirlemiştir.

3. İkili yapı, sosyal, siyasi, ekonomik alanlarda kutuplaşma yaratmıştır. Her örnekte birebir örtüşmese de KDP'liler daha çok aşiretçi,

sosyal konularda muhafazakar vs. olarak tanımlanırken KYB'liler liberal ve şehirli olarak görülmektedir. Siyasal olarak KDP aile reisinin etrafında örgütlenmiş akrabalar topluluğu iken (Molla Mustafa ya da Mesut Barzani etrafında örgütlenen Barzani ailesi ya da daha geniş bir aşiretler konfederasyonu gibi) KYB karizmatik liderin birleştiriciliğinde toplanan ayrı hiziplerdir.

4. İkili yapı uzun süre bölgede temel çatışma dinamiği olurken, 2003 sonrasında istikrarın yapıtaş haline gelmiştir: 1990lı yıllarda KDP ile KYB arasındaki savaş bölgedeki ikili yapıyı iki yönde güçlendirmiştir. Bu yönlerden birincisi KDP-KYB savaşı onun dışında kalmak isteyenlere bu fırsatı vermemiştir. Bölgedeki hemen hemen tüm siyasi aktörler şu ya da bu tarafın yanında yer almak zorunda kalmışlardır. Bu aşiretlerin ve aşiretçiliğin hayatta kalmasına olanak tanınmasına rağmen sonunda bir tarafı seçmesine neden olmuştur. İkinci yön ise iki aktörün de bir diğerini silemeyeceğini anlamasıdır. Ne KDP ne de KYB diğerinin bölgesinde hâkimiyet kuramamıştır. Çatışmalar en çok ikisinin de hak iddia Erbil'de yoğunlaşmış olsa da çatışmanın sonucunu etkileyen İran, Türkiye ve ABD olmuştur. 2003 sonrasında ise ikili yapı istikrarın temeli haline gelmiştir. İşgal sırasında yaşanabilecek sorunlara karşı ortak hareket etme kararı alan KDP ve KYB'nin işbirliği ikili yapıyı korurken diğer hareketlerin gelişmesine engel olmaya dayanmıştır.

1. Kuzey Irak'taki İkili Yapının Anahtarı Olarak Stratejik İttifak

Kuzey Irak'ta son dönemin en önemli siyasi tartışması "stratejik anlaşma" olarak bilinen olgu KDP-KYB anlaşmasının sona erip ermeyeceğidir. Stratejik anlaşma 2006 yılında KDP ile KYB arasında imzalandığı iddia edilen ve iki parti arasında stratejik işbirliğinin koşullarını belirlediği iddia edilen belgenin adıdır.

Anlaşmanın iki partinin, ayrı bakanlıklarını birleştirmesi, seçimlere ortak girmesi ve ortaklıklarını sadece Kuzey Irak'ta değil aynı zamanda Bağdat'ta da sürdürmeyi içerdiği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte, şu ana kadar ortada yazılı bir belge olmadığı görülmektedir. Anlaşmanın imzalandığı ileri sürülen tarihte her iki partide üst düzey yöneticilik yapan kişiler dahi böyle bir anlaşma görmediklerini ileri sürmektedirler. İnternet sitelerine stratejik anlaşma olarak sunulan metnin ise gerçeklikle bir ilişkisi olmadığını söylemektedirler. Bu nedenle aslında “stratejik anlaşma” denilen şeyin yazılı bir metinden ziyade Mesut Barzani ile Celal Talabani arasında bir sözlü mutabakat olduğu düşünülebilir.

Uzun bir süre KDP ile KYB arasındaki işbirliğinin yapıtaşı olarak görülen stratejik anlaşma 25 Temmuz 2009'den bu yana eleştirilmekte ve değiştirilmesi gündeme getirilmektedir. Anlaşmanın KDP perspektifinden eleştirisi şöyle özetlenebilir: KYB 2006 yılında parçalanmaya başladıktan sonra büyük güç kaybetmiştir. Gorran Hareketi, KYB'nin oylarının neredeyse yarısını bünyesine katmıştır. Bu nedenle KYB'nin ittifak için getirdiği oy sayısı iki parti arasında anlaşmanın ilk yapıldığı zamana göre büyük bir düşüş göstermiştir. Anlaşma yapıldığında her iki partinin de oyları birbirine yakındır. Bu nedenle hem meclisteki sandalyelerin hem de bakanlıkların ve diğer görevlerin paylaşımı iki parti arasında eşit paylaşım esasına dayanabilir. Fakat gelinen noktada, tarafların aldıkları oy arasında bir eşitlik kalmamıştır. Bu nedenle, stratejik anlaşma gözden geçirilmeli, KYB'nin payı azaltılmalı ve gerekirse anlaşma yeniden yapılmalıdır. Hatta, KDP'nin içinde daha ileri bir uç İKB'de yapılacak ilk yerel seçime KDP ile KYB'nin ayrı girmesini, böylece KYB'nin uğrayacağı büyük başarısızlık sonrası kendisinin daha da güçleneceğini hesaplamaktadır. Bu nedenle, KDP içinde bazı çevrelerin anlaşmanın yeni şartlarla yeniden yapılmasını

ya da son bularak KDP'nin kendisine bir ayak bağı olan KYB'den kurtulmasını savunduğu görülmektedir. KYB'liler ise iki parti arasında anlaşma yapıldığı dönem ile günümüz arasındaki farkı kabul etmektedir. Onlara göre stratejik anlaşma gözden geçirilebilir. Fakat, bu anlaşma iki parti arasındaki bir seçim ittifakı değil, uzun süreli bir anlaşmadır. Dolayısıyla KYB'liler yaşadıkları zemin kaybının farkındadır. Fakat, KYB, iki parti arasındaki ittifakı farklı bir çerçeveden ele alarak kendisini savunmaktadır. KYB'lilerin çoğuna göre herhangi bir seçimde KYB, KDP'den daha az oy alsada dahi bunun önemsenmemesi gerekir. İki parti arasındaki ittifak bir seçim ittifakı değil uzun süreli bir işbirliğidir. KYB'liler iki parti arasındaki eşitliğe dayalı paylaşım esasını aldıkları oy ekseninde değil ittifakın bozulması halinde kaybedilecek oy bağlamında ele almaktadır. Bu çerçevede, KYBliler KDP'ye ittifakın bozulması halinde büyük bir güç boşluğunun ortaya çıkacağını ve KDP'nin de iktidarını koruyamayacağını söylemektedir. KYB'nin KDP'ye karşı en temel kozu ise Gorran ile KYB'nin oy toplamının KDP'den büyük olacağıdır. Bu nedenle KYB, Gorran'ın varlığını KDP'ye karşı bir çeşit siyasi pazarlık kozu olarak kullanılabilir.

Her iki parti içinde stratejik anlaşmanın geleceği tartışılmaya devam etse de şu anda stratejik anlaşmanın ve Kuzey Irak'taki siyasi dengelerin kaderini elinde tutan kişi Celal Talabani olduğu ileri sürülebilir. Bunun nedenleri şöyle sıralanabilir: KDP çok daha istikrarlı bir parti haline gelmiştir. Parti içinde gelecekte bir liderlik mücadelesi yaşanabilir. Fakat bugün böyle bir sorun en azından görünürde yoktur. KYB ise sonu belli olmayan bir partidir. Talabani lider vasfıyla bir toparlayıcıdır. Fakat sağlık durumu iyi değildir. Partinin başına Talabani'den sonra kimin geleceği tam bir muammadır. Parti içinde Barham Salih, Kosrat Resul, Hero Talabani ve Molla Bahtiyar kendi güç çevrelerini oluşturmaya çalışmak-

tadır. Büyük bir olasılıkla hiçbir aday tek başına partiyi kontrol edemeyecektir. Bu nedenle, Talabani sonrası KYB'nin durumu stratejik anlaşmanın kaderini belirleyecektir. Talabani ve Barzani geçmişi çatışmalarla dolu siyasetçiler olmasına rağmen iki tarafından "stratejik anlaşma"yı bozması mümkün görünmemektedir. Ancak eğer sözkonusu anlaşma yazılı bir metin değilse, o zaman stratejik anlaşma ancak iki liderin kendi aralarında karar alıp sandalye ya da görev dağılımlarını yeniden yapmalarıyla kısmen değişebilir. Özetle, Celal Talabani hayatta olduğu sürece bu anlaşma bozulmayacaktır. Fakat, yapılacak bir seçim öncesinde Talabani ve Barzani arasındaki bir anlaşmanın sonucu olarak milletvekili oranlarının ve görev dağılımlarının oranı değişebilir.

Buna karşın, bölgedeki güç dengesi sadece basit bir biçimde oy sayıları ve parlamentodaki güç dağılımı çerçevesinde ele alınmalıdır. İki parti arasındaki ilişkiyi etkileyen diğer faktörler de vardır. Bu faktörlerin en önemlilerinden birisi KDP ve KYB'nin nitelik itibarıyla dönüşüm geçiren partiler olmasıdır. KDP ve KYB uzun yıllar boyunca silahlı mücadele dahil olmak üzere her türlü siyasi mücadelenin içinde olan muhalif partiler olmuştur. Oysa 1990'lardan itibaren iki parti de iktidar olmaya alışmış ve birer iktidar partisine dönüşmüşlerdir. Geçmişte kendilerine yardım edenlere karşı sorumlulukları olan partiler haline gelmişlerdir. Bugün KDP de KYB de iktidar partisidir. Taraflardan her hangi birisi iktidarı kaybederse siyasal denkleme çok güçsüz kalabilecektir. Dahası, bu iki parti iktidarı yitirse haklarında çok ağır suçlamalarla yargılanabilirler. Özetle, Kuzey Irak'ta istikrarlı gibi görünmesine rağmen alt yapıda ciddi sorunlar vardır. KDP de KYB de kaybeden ya da hükümetten dışlanan parti olmak istememektedir. Bu noktada temel sorun KDP'nin her geçen gün daha fazla tek başına iktidar olabileceğini düşünmesi, buna karşılık zayıfladığını farkında olan KYB'nin iktidarda

kalabilmek için her türlü alternatife hazır olmasıdır.

Bugün ilk bakışta Kuzey Irak'taki siyasi dengeler tek tek parti bazında ele alındığında ibrenin KDP'den yana ağır bastığı görülmektedir. Fakat güç dengesi daha geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde bölgede yeni bir siyasal istikrarsızlık yaşanması ihtimali güçlüdür. KDP, halihazırda başbakanlık, IKB Başkanlığı, güvenlik teşkilatları ve petrol bakanlığını elinde tutarak sistemin köşe taşlarını kontrol etmektedir. KDP'nin avantajları sıralandığında karşımıza şu olgular çıkmaktadır:

IKB Başkanı Mesut Barzani, Kürtlerin önemli bir kısmı için liderlik sembolü haline gelmiştir. Fakat Barzani'nin rolü coğrafi olarak sınırlamalara tabidir. Iraklı Kürtler arasında Süleymaniye, Kerkük ve Germiyan coğrafyasında Barzani'yi lider olarak kabul edenlerin oranı görece olarak düşüktür. Buna karşılık, Musul, Duhok ve Erbil'de bu oranlar yükselmektedir. Mesut Barzani'nin tüm Kürtlerin önderi haline gelmesinin en önemli bağımsız devleti ilan etmesi ve bunun ilk ve kurucu başkanı olmasıdır.

Kuzey Irak'ta başbakanlık son derece önemli bir makamdır. Kaynakların kontrolü ve yeniden dağıtımında kilit rol oynadığı için başbakan kendisine yakın bir taban oluşturabilmektedir. Necirvan Barzani muhtemelen şu anda Kuzey Irak'ta başbakan olmaya uygun en iyi isimdir. Bir yandan, Mesut Barzani'ye yöneltilen eleştirilerin çoğu ona yöneltilmemektedir.

Kuzey Irak'ta halkın en korktuğu şey istihbarat örgütleridir. Her iki partinin de kendisine ait istihbaratı olsa da kuzey Irak'ta istihbarat denilince akla gelen şey Parastin'dir. dolayısıyla KDP'nin istihbarat örgütünün de bölgedeki siyasal denkleme dikkate alınması gerekmektedir

Son olarak, bugün önemli bir petrol rezervine sahip olduğu düşünülen Kuzey Irak'ta bunu bilen az sayıda kişinin tamamı KDP'lidir. Petrol şirketleri ile görüşmeleri hükümet ve başkanlık adına petrol bakanı Aşti Havrami yapmaktadır. Havrami, doğrudan başbakan ve İKB'nin bilgi vermekte, diğer siyasetçiler ya da kurumlarla bilgilerini paylaşmamaktadır. Kuzey Irak'ta sıklıkla şikayete konu olan bu durum aslında KDP için büyük bir avantajdır.

Özetle, sistemin köşe taşlarını elinde tutan KDP'nin son iki seçimde aldığı oy oranı, olası bir seçime tek başına bile girse birinci çıkacağını göstermektedir. Fakat, bölgede birinci çıkmaktan ziyade hükümeti kurmak ve sistemi kontrol etmek önemlidir. Halihazırda KDP'li yetkililer ekonomik ve siyasal eğilimlere dayanarak olası bir seçimde diğer partileri süpüreceğini düşünmektedir. Fakat seçime tek başına girerlerse seçimi kaybetmeleri kaçınılmazdır.

2. Yakın Gelecekte Bölgede Yaşanabilecek Siyasal Gelişmeler

Kuzey Irak'taki bugünkü iki kutuplu siyasi dengeler tarih boyunca hep savaş ya da çatışma ile kurulmuş ve yine bu faktörlerle değişmiştir. Halihazırda Kuzey Irak'taki sistem iki kutuplu olmaktan çıkmaktadır. Önceki tecrübelerin tamamı şunu göstermektedir. Kuzey Irak'ta iç siyasal sistemden ne zaman bir değişiklik olsa buna bir siyasal değişim ya öncülük etmiş ya da onun sonucunda değişmiştir. Bu nedenle, KDP'nin KYB'ye dayanarak kazandığı seçimler sonrası zaafı nedeniyle bu partiyle yollarını ayrılması yeni bir çatışmayı doğurur. Kuzey Irak'ta siyasal dengeler iki kutuplu bir sistemin dağılmasına ve yerine yeni sistemin oturmasına benzemektedir. İki kutuplu sistemde taraflardan birinin zayıflamasına/çökmesine/parçalanmasına ya da diğerinin aşırı güçlenmesine bağlı olarak yeni bir sistem ortaya çıkmaya başlar. Bu

durumda eski sistemin iki büyük ortağından birisi bu değişime öncülük etmek isteyecektir. Nitekim, bunun işaretleri de görünmeye başlamıştır. Fakat dengeleyici aktörler bir ara rol oynayacaktır. KDP yükseldikçe diğer partilerin pek çoğu zayıflamıştır. Bu partilerin her biri KDP Yönetimi'nden memnun değildir. Muhalefetin KDP'yi dengeleme arayışında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, KDP'nin tek başına sistemi ele geçirmesinden önce diğer aktörlerin kendi aralarında işbirliği yaparak KDP'nin etkinliğini sınırlamak isteyecektir. Bu noktada KYB çok farklı bir tutum izlemektedir. KYB onu iktidarda tutacak her oluşumu destekleyecektir. Bu oluşum KDP ile ortaklık da olabilir, diğer partiler de olabilir. Özetle, KYB'nin parçalanması ve Goran'ın kurulması, KDP'nin güçlenmesi, İslamcı hareketlerin iç çatışmaları 1990'lı yıllardan beri Kuzey Irak'ta oluşan ikili yapının yıkılması sürecini başlatmıştır. Bu süreçte, KDP sistemin en büyük gücü olarak tek kutuplu bir yapı oluşturmak istemektedir. Bu nedenle diğerlerinin yeni düzene ayak uydurması için onlara baskı yapmaktadır. KDP'nin yeni sistemde diğer partilerden beklentisi eşit ortaklıklar kurmak değil, hiyerarşik temelde diğer partilerle koalisyonlar oluşturmaktır. Yani KDP, KYB ile eşitlik temelinde oluşturulan stratejik bir ortaklıktansa KYB, Goran, Kürdistan İslami Birliği ve diğer partilerin küçük ortaklar olduğu bir koalisyon hükümetini tercih etmektedir. Böylece diğerleri ile arasında hiyerarşik bir ilişki kurabilecek ve sistemin önemli noktalarını kontrol edebilecektir. Fakat Neçirvan Barzani'nin 7. Hükümeti kurarken muhalefeti ikna edememesinin de gösterdiği gibi muhalefet KDP'nin peşine takılmaktansa onu dengelemeyi tercih etmektedir. Bu bağlamda ne Gorran ne de önemli iki İslamcı parti hükümete katılmamıştır. Bu durum KYB'nin elini güçlendirmiştir. Muhalefet partilerinin hükümete katılmaması KDP'yi KYB'ye yine mahkum bırakmıştır. Bu durum KYB'ye şunu göstermiştir: KYB örgütsel olarak zayıflamıştır,

fakat Kuzey Irak'taki iç siyasi dengeler gereği KDP iktidarını sürdürebilmek için KYB'ye muhtaçtır.

KYB'nin bu gerçekliğin farkına varması, KYB içinde Talabani sonrası döneme ilişkin üç farklı hareket tarzı ortaya çıkarmaktadır. Birinci hareket tarzı KYB'nin Talabani sonrasında dönemde iktidarın bir parçası olmaya devam edebilmek için KDP'yle sıkı ilişkilerini sürdürmesidir. Bu olasılık, Talabani sonrası KDP'de bir kısım KYB üyesinin partisinden ayrılarak KDP'ye katılması durumunu yaratabilir. İkinci hareket tarzı ise KYB içindeki tüm sorunlara rağmen Talabani sonrası dönemde KYB'nin yeni bir lider çerçevesinde toplanmasının uzantısı olarak gerçekleşebilecektir. Son dönemdeki gelişmelerin de gösterdiği gibi, KYB'nin içinde dört ana figürden birisinin KYB'ye bir arada tutması halinde KYB bölgesel güç denkleminin bir parçası olmaya devam edebilecek ve koalisyonlarda güçlü bir aktör olabilecektir. Talabani sonrası dönemde ortaya çıkacak üçüncü hareket tarzı ise KYB'nin Goran ile yeniden birleşmesidir. Halihazırda her iki partide de birbirine yakınlık duyan ve KDP'den ziyade birbirleriyle ittifak kurmanın daha doğru olduğunu düşünenlerin sayısı hiç de az değildir. Bu olasılığın ger-

çekleşmesi halinde yeni ittifakın bölgenin birinci partisi olma şansı küçümsenmemelidir.

Yukarıdaki senaryoların hangisinin gerçekleşebileceğini şu anda kestirmek güçtür. Fakat, KYB'nin gelecekteki hareket tarzını belirleyecek en önemli gelişmenin Kuzey Irak'ta yapılacak yerel seçim olacağı söylenebilir. Bu seçimin yapılma biçimi, sonuçları ve sonrasında KDP-KYB ilişkilerinin yeniden ele alınması KYB'nin gelecekteki hareketini belirleyecektir. Ancak mevcut veriler dikkate alındığında Celal Talabani'nin KYB'nin liderliğini sürdürdüğü sürece KYB'nin KDP ile olan bağlarını koparmak istemeyeceği söylenebilir. Talabani'nin sonrası dönemde büyük bir olasılıkla yukarıda sayılan üç olasılığın da yaşanacağı söylenebilir. Yani, bir grup KDP'ye katılacak, bir grup KYB'de yeni bir liderlik oluşturmaya çalışacak, bir grup ise Goran ile birleşecektir. Bu grupların büyüklüğü Kuzey Irak'ta yeni sistemin oluşmasında belirleyici olacaktır. Eğer Goran'a katılım çok büyük ölçekli olmaz ya da KDP'ye katılım büyük ölçekli olursa, KDP'nin istediği tek güç olma hayali gerçekleşebilir. Fakat diğer durumlarda KDP yavaş ya da hızlı bir biçimde bugünkü gücünü yitirmeye başlayacaktır.

Söyleşiler

1. Gorran (Değişim) Partisi'nin Sözcüsü Shaho Said ile Görüşme

ORSAM: Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

SHAHO SAID: Adım Shaho Said. Gorran (Değişim) Hareketi'nin Sözcüsüyüm.

ORSAM: Gorran Hareketi, özellikle 2009 yılından itibaren çok önemli bir siyasi aktör olmasına rağmen Türkiye'de çok bilinmiyor. Hareketinizden, partinizden bahsedersiniz? Partinin amaçları ve hedefleri nelerdir?

SHAHO SAID: Partimiz 2009 seçimlerinde ortaya çıkmış ve 2010'da ise siyasi bir hareket hâlini almıştır. KBY'den yasal iznimiz var. Hareketin amacı ise KBY'nin siyasi sistemini daha demokratik bir hâle getirmek; Kürdistan bölgesindeki siyasette oyunun kurallarını değiştirmek; Kürdistan bölgesindeki tüm siyasi partilere fırsat eşitliği sağlamak ve diğer muhalefet gruplarına karşı siyasi ayrımcılığa bir son vermek olarak sıralanabilir. Kürdistan bölgesinde muhalefet partileri siyasi imkanlardan yararlanamazlarken, iktidardaki KYB ve KDP partileri söz konusu siyasi fırsatlara hakim durumdadırlar. Hiçbir siyasi partinin milis veya silahlı güçleri olmasına; ekonomiyi tekelinde bulundurmasına; bu ülkenin kaynaklarını kendi çıkarları için kullanmasına ve halkın bütçesini de çıkarları için kullanmasına müsaade etmemek için devrimin meşruiyetine son vermeyi ve siyasi partiler arasında sivil mücadele ve rekabeti getirmeyi hedefledik. Bunlar KBY'deki Gorran Hareketi'nin genel hedefleridir. Eğitim, ekonomi, altyapı ve çeşitli toplumsal hedeflerden bahsetmiyorum. Burada yalnızca önceliklerimizden bahsettim.

ORSAM: Gorran, parti ideolojisi bakımından kendini nasıl tanımlar? Liberal mi, yoksa sosyal demokrat bir parti mi?

SHAHO SAID: İki sebepten ötürü ideolojimizi şimdiye dek açıklamadık. Öncelikle herhangi bir totaliter rejimde öncelik ideolojiyi tanımlamak değil, sistemi değiştirmektir. İkinci sebep ise, henüz kongremizi düzenlememiş olmamızdan kaynaklanıyor. Sağ mı, sol mu, merkez mi diye siyasi partiler veya ideolojilerini ele almayı amaçlamıyoruz; bizim meselemiz totaliter partiler. Bu noktada totaliter olduğu takdirde sol, sağ, İslami veya laikmiş, hiç fark etmez.

ORSAM: Anladığımız kadarıyla IKBY'deki mevcut rejimi totaliter bir rejim olarak tanımlıyorsunuz. Mevcut rejimin totaliter bir rejim olduğunu düşündüren faktörler nelerdir?

SHAHO SAID: İlk olarak, bu iki iktidar partisinin IKBY'ye ait değil, kendilerine ait silahlı güçleri bulunmakta. Söz konusu partiler kendilerine ait silah, güvenlik birimleri ve istihbarat hizmetlerine sahipler. Kendi çıkarları için şeffaf olmayan bir biçimde halkın bütçesini kullandılar. Yine şeffaflıktan uzak bir biçimde silahlanma çıkarları için halkın kaynaklarının çoğunu kullandılar. Toplumdaki her sivil kuruluşa eli uzanırken bölgenin ekonomisinin büyük bir bölümünü de tekellerinde tutmaktadırlar. Buna ek olarak, hükümeti denetlemekle görevli olan meclis gibi devlet kurumlarını etkisiz hale getirip işlevsizleştirdiler. Ayrıca sanki her an bir tehlikeyle karşı karşıyalarmış gibi davranıyorlar; kendilerine ve muhalefete karşı silahlı güç kullanmaya hazır gibiler.

ORSAM: Irak'taki genel meselelerle ilgili görüşlerinizi öğrenmek isteriz. KBY'deki sistemi değiştirmek amacıyla bu hareketi kurduğunuzu söylemiş olmanıza rağmen yine de Irak'taki siyasi sistemin bir parçasısınız. Dolayısıyla bazı kritik konular hakkındaki fikirlerinizi merak ediyoruz. Bun-

lardan ilki petrol yasası, diğeri Maliki'nin mevcut iddiaları ve merkezileşme çabaları. Ve üçüncüsü ise içerdeki tartışmalı sınırlar, tartışmalı bölgeler ve Kerkük meselesi.

SHAHO SAID: Irak anayasasında belirtildiği gibi petrol gelirlerinin halka dağıtılması, halk tarafından kullanılması gerektiğini savunuyoruz; bazı ayrıcalıklı kişi veya otoritelerin çıkarlarına hizmet etmesine karşıyız. Irak'taki sorun her zaman için, petrol sahibi tüm diğer ülkelerin sorunlarıyla aynı olmuştur. Irak'ta petrol halkın çıkarları için değil, otorite ve yetkililerin çıkarı için kullanılmakta. Petrol ve gaz Irak halkının iki servetidir ifadesinin yer aldığı anayasanın bu ilkesini yerine getirmek için, petrol ve gaz dağıtımına ilişkin çok şeffaf bir kanuna ihtiyaç vardır. Şeffaf bir petrol ve gaz kanununun uygulanabilmesi için bunun Irak ve Kürdistan meclislerince denetlenmesi gerekir. Yetkililerin bu kaynakları kendi çıkarları uğruna kullanmalarının önüne geçmek ve Irak ve Kürdistan bölgesinin ekonomisini kaldırmak için, petrol ve gazı Irak halkının tüketici değil üretici olacağı şekilde kullanmalıyız. Aynı zamanda yabancı yatırımları da destekliyoruz, zira yabancı yatırımın her zaman için Irak halkının yararına olduğunu düşünüyoruz. Değişim hareketi, ülkeyi yabancı yatırımlara açmayı amaçlıyor. Irak ne kadar açılırsa, Irak'taki demokratikleşme şansı da bir o kadar artacaktır. Bu durum ideoloji, mezhepçilik, ulusalcılık vs. her anlamdaki aşırılıkçılığı azaltır.

ORSAM: Basında gördüğümüz kadarıyla Kürdistan Bölgesel Yönetimi Exxon, Chevron, Total gibi uluslararası petrol şirketleriyle birkaç petrol anlaşması imzalamış durumda. Sizce söz konusu anlaşmalar IKBY Parlamentosu'ndaki şeffaflık anlamında birtakım sorunlar yaratır mı? Diğer partiler de bu süreçte ne olup bittiğini biliyorlar mı?

SHAHO SAID: Hayır. Kürdistan Parlamentosu hâlâ bu sorunlar üzerinde çalışmalarını sürdürüyor. Bu anlaşmalar şeffaf bir şekilde imzalanmadı. Ayrıca bu anlaşmaların Kürdistan bölgesindeki istikrar ve kalkınma lehine olduğuna da inanmıyoruz. Bu şirketlerin Irak ve Kürdistan bölgesine gelmelerini isteriz, ancak sözleşmeler uzun vadede halkın çıkarına olacak şekilde imzalanmalıdır. Dolayısıyla hükümetle olduğu kadar halkın temsilcileriyle de ülkenin istikrarı ve halkın çıkarları doğrultusunda bu anlaşmaları imzalamalıdır. Yani bu şekilde Kürdistan bölgesindeki halk da anlaşmaların kendi çıkarlarına olduğunu hissedeceklerdir. Ne var ki şu ana dek KBY yönetimi, imzalanan anlaşmaların halkın çıkarı olduğunu konusunda halkı ikna edebilmiş değildir. Zira bu anlaşmaların ayrıntılarını halka ve meclise açıklamaya hazır değiller ve şimdiye kadar bu anlaşmalardan elde edilen paradan da, bu paranın nasıl harcandığından da habermiz yok.

Değişim hareketi olarak Maliki veya IKBY'nin bir parçası olmayan tek gücüz. Irak (hükümeti) ile olduğu kadar Kürdistan bölgesiyle de muhalefetiz. Başlangıçta Maliki hükümetinin kurulmasına "hayır" dedik. Bu hükümetin siyasi kesim ve bölümler arasında değil de Kürdistan ile Irak güçleri arasındaki bir anlaşmadan oluştuğunu düşünüyoruz. Bu yüzden söz konusu hükümet gruplarının çıkarlarına değil, siyasi partilerin çıkarıdır. Bu hükümetin güçlü olmadığı konusundaki duruşumuzun sebebi de bu.

ORSAM: Her geçen gün Başbakan Maliki'nin daha otoriterleştiğini siz de diğer Kürt partileri gibi düşünüyor musunuz?

SHAHO SAID: Bir yönetici olarak seçeceğimiz iki yol var; ya kurumların kuralları ya da kişisel kural. Irak'ın mevcut siyasi ilişkilerinin kurumların değil bireylerin çıkarlarına oldu-

đunu düşünüyorum. Demokrasinin çıkarına değildir. Irak'ta diktatörlüğün getirilmesine yönelik bir çaba var, ama bu tür tehditlerden korkumuz yok. Yani Maliki'nin başbakan olmasını sağlayan tüm grupların bu idari yetkinin istismarından sorumlu olduğunu düşünüyoruz.

ORSAM: Tartışmalı bölgelerle ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?

SHAHO SAID: Önceki rejimin uyguladığı tehcir politikasının, Irak hükümetindeki bazı bölgelerin parçalanmasına yol açtığına inanıyoruz. Bu nedenle Irak anayasasında söz konusu bölgelere tartışmalı bölgeler deniyor, ama bu bölgelerin tartışmalı değil, Kürdistan bölgesinin bir parçası olduğuna inanıyoruz. Ne var ki bu çok hassas bir konu, zira bu sözde tartışmalı bölgeler önceki rejimin politikalarının bir sonucu. Önceki rejimin şovenist politikaları konuyu etnik ve hassas bir meseleye dönüştürmüştür. Bu nedenle bu bölgelerde yaşayan etnik gruplar arasında bir gerilim söz konusudur. KBY ve siyasi partilerin üzerine düşen ise bu gruplar arasındaki gerilimi azaltmak için çaba sarf etmektir. Bu bölgeleri Kürdistan bölgesine entegre etmek için milliyetçi ve şovenist sloganlara dayalı hiçbir politikayı desteklemiyoruz. Kürdistan bölgesindeki vatandaşlığın etnik bağlılıktan daha üst seviyede olması gerektiğine inanıyoruz. Kürdistan bölgesinde Kürt olmayan etnik gruplara sadece bir slogan değil yasal bir garanti de verilmelidir. Örneğin Araplar, Hıristiyanlar, Türkmenler Kürdistan bölgesinin birinci sınıf vatandaşları olduklarını hissetmelidirler. Et-

nik kökene dayalı olmayan bir tür vatandaşlığa erişmek için Kürdistan'da tam bir demokrasinin hakim olması gerekir.

Ve son olarak da Kerkük. Kerkük de tartışmalı bölgelerin bir parçasıdır ve Kerkük hakkında aynı görüşe sahibiz, ancak Değişim Hareketi olarak bu şehirdeki bu etnik gerilimi azaltmaya çalışıyoruz. Biz demokratik bir partiyiz. Milliyetçi veya şovenist bir söylemimiz yok. KDP ve KYB'deki rakiplerimiz bu süreci, bu şehirdeki Kürt olmayan etnik gruplara verilen bir taviz olarak yorumlamışlardır, biz söylemimizi sürdüreceğiz.

ORSAM: Türkiye ile ilişkilerinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

SHAHO SAID: Türkiye'nin bölgede çok önemli bir ülke olduğuna inanıyoruz. Coğrafi, tarihi, ve kültürel bağlar olduğu kadar dini ve çıkarlar anlamında da Türkiye ile birçok bağımız bulunmakta. Bu bağlar Türkiye'yi çok önemli bir ülke olarak görmemizi sağladı, ayrıca Türkiye bölgenin ve dünyanın çok demokratik bir ülkesidir. Türkiye'nin sınır bölgesinde İncirlik Üssü bulunduğu için ve Türkiye Kürdistan bölgesinin dünyaya açılan kapısı olduğu için Saddam Hüseyin döneminde Türkiye, Kürdistan bölgesini korumak adına çok önemli bir rol üstlenmiştir. Tüm bunlar Türkiye ile iyi ilişkiler kurmamıza olanak sağlamıştır. Kürt halkının ve değişim hareketinin de düşüncesi budur.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

2. Gorran (Değişim) Hareketinin Dış İlişkiler Sorumlusu Muhammed Tefvik Rahim İle Görüşme

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: İsmim Muhammed Tefvik Rahim. Gorran (Değişim) hareketinde çalışmalarımı sürdürüyorum. Partinin dış ilişkilerinden sorumluyum.

ORSAM: KBY'deki mevcut siyasi durumu nasıl tanımlayabilirsiniz?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ndeki genel siyasi durum, Bağdat'taki merkezi hükümet ile bölge arasında mevcut bir kriz olarak nitelendirilebilir. Bu kriz bölgedeki siyasi güçleri bölmüş durumdadır. Bağdat'la mevcut krize yönelik farklı yaklaşımlar mevcut. Bu yaklaşımlardan biri KDP'ye aitken diğerlerine ise başta Gorran olmak üzere öteki siyasi partiler öncülük etmektedir. Bağdat ile olan söz konusu duruma ilişkin tamamen farklı bir konumdayız. Muhtemelen mecliste güvenoyu almak için Maliki cephesine karşı KDP'nin de bir cephe kurmaya çalıştığını biliyorsunuzdur. Gorran olarak biz ise farklı bir konumdayız. KYB de bizimle benzer bir konumda olmasına rağmen resmi olarak sessizliğini korumaya çalışıyor. Bizim yaklaşımımıza gelecek olursak; Maliki ile sorunlarımız var, bu konuda hiçbir şüphe yok ama yine de bir cephe oluşturup koltuğundan indirmek amacıyla imza toplamak için kendisini meclise çağırmanız gerekir. Meclise çağırmanın ise hiçbir faydası olmayacaktır. Bu konu etrafta pek konuşulmamasına rağmen kendi görüşünü belli etmesi ve mevcut meseleler ve kriz hakkında duruşunu net bir biçimde ortaya koyması için kendisine bir şans tanımalıyız.

ORSAM: Kriz henüz sona ermiş değil; ne var ki Maliki'yi iktidardan indirme çaba-

larının ardından kendisinin şu an mecliste çok daha güçlü olduğu görülüyor. Reforma ilişkin bazı vaatlerde bulunmuş olmasına rağmen bu konuda bir adım atmış değil. Hükümetin kontrolünü daha sıkı bir şekilde tutuyor. Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Evet, bir reform planı hazırlayıp herkese sorunların olduğunu, ancak bu duruma ilişkin reform planları da olduğunu söylediler. Şu anda eskisinden daha güçlü durumda. Birkaç ay sonra Maliki karşıtı cephe yüzünden birlik oldular ve farkındalıklarını arttırarak bu cephedeki gündemlerini netliğe kavuşturdular. Örneğin Barzani'nin gündemi Mutlak'inkinden farklıydı. Mutlak'ın gündemi ise El-Haşimi ve diğerlerinkinden farklıdır. Dolayısıyla istedikleri doğrultusunda bir birlik oluşturamadılar. Farklı politikaları ve farklı gündemleri vardı, ve Maliki bunları bölme konusunda akıllıca davrandı.

ORSAM: Sizce Ortadoğu'daki mevcut güç dengesi veya dinamikler Irak siyasetini etkiliyor mu?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Bu durum, başta hâlihazırda Suriye'de yaşanan gelişmelere olmak üzere siyasete de oldukça etki etmektedir.

ORSAM: Suriye'deki durumun Irak siyaseti üzerindeki etkilerinden bahsedebilir miyiz?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Irak siyasetini etkilemektedir, zira laiklik ve mezhebi hususlar zemininde Irak siyaseti Suriye siyasetiyle benzer özelliklere sahiptir. Yani Sunni birine Suriye'de neler olup bittiğini soracak olursanız iyi diyecektir, oysa Şii birine sorduğunuzda durum kötüdür. Bu nedenle

ulusal bir politikamız yok. Çeşitli mezhepsel politikalarımız mevcut, yani birlik içinde değiliz. Dolayısıyla Suriye'de şu an yaşananlar Bağdat'ı etkileyeceği gibi, farklı sebeplerden ötürü Kürdistan bölgesini de etkileyecektir.

ORSAM: Suriye'deki durumu veya Ortadoğu'daki değişimi göz önünde bulundurarak sizin hareketinizin hangi görüşte olduğunu açıklar mısınız?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Arap Baharı adı verilen bir süreçteyiz. Bize göre Arap Baharı oldukça geç kalınmış bir süreç, yıllar önce gerçekleşmesi gerekirdi. Şu an Arap dünyasındaki halklar şerefleri uğruna mücadele veriyorlar. Başta Arap ülkeleri olmak üzere Ortadoğu'daki tüm siyasi bölgelere bir bakın. Ya darbe ile ya da silahlı hareket veya komplo ile iktidara gelmiş yönetimler görürsünüz. Ve hileli seçimlerle iktidarda kalmışlardır. Bin Ali için de aynısı geçerli. Beşar Esad da halkın %99.9'luk oyuyla iktidardadır. Şimdi ise halk, şerefini kazanmak için bir fırsat elde ettiğinin farkında. Şu an Ortadoğu'da olan da bu; Arap Devrimi onurunu kazanmak için gerçekleştirilen bir devrimdir. Gorran olarak biz de halkın yanındayız. Mısır, Tunus veya Libya'da olduğu gibi bu rejim devrildikten sonra yerine iktidara kimin geleceği bizim için fark etmez. Biz halkın iradesini, ve özgür seçimlerde verecekleri kararı destekliyoruz. Bu durum onlar için egemenlik meselesi. Dolayısıyla Esad'ın yerine kimin geleceğini bilmiyoruz. Halkın iradesine saygı duymalıyız.

ORSAM: Arap Baharı Irak'taki Kürt siyasetini etkiler mi?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Evet etkiler. Çünkü iktidardaki siyasi partiler arasında olduğu kadar halkların umutsuzluğu konusunda da benzerlikler mevcuttur. Neden Kürt halkı Libyalı, Tunuslu, Yemenli veya Mısırlı bir vatandaştan farklı olsun ki? Sorunlarımız

aynı. Özellikle mevcut durumda, Suriye'deki gelişmelerle halk Baas Partisi, KDP ve KYB gibi derin, iktidar partilerinin olduğunu görüyor. Aynı zihniyete sahipler. Farklı çağlara aitler; sosyalizm, merkezi demokrasi, sıkı disiplin dayalı siyasi partilerin olduğu çağa; erkek evladın babasının yerine geçtiği, babanın ise büyükbabanın yerine geçtiği bir çağa aitler. Suriye'de yaşananlar da aynı şekilde, Mısır'da yaşananlar ise bölge ve insanlar üzerinde oldukça etkili olmuştur.

ORSAM: Şubat 2011 tarihinde Süleymaniye'de bazı protesto gösterileri gerçekleştirilmişti. Bazı olaylardan sonra bu protesto gösterileri son buldu. Bunun altında yatan sebepler nelerdi?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Asıl sebep, bölgedeki muhalefet partilerinin krizi tırmandırmak istememesinden kaynaklanıyor, zira iç meselelerde çok kötü deneyimlerimiz mevcut. Yani aynı şeyleri yeniden yaşamak istemedik ve durumun farklı hareketler ve farklı süreçlerde olgunlaşmasını bekliyoruz. Burada yaşanan da; örneğin insanlar Irak'tan farklılaşmak istediklerini söylüyorlar; bu Süleymaniye'de, Erbil'de ve Dohuk'ta da yaşanıyor. Her yerdeki beklenti aynı. Tamam, farklı toplumsal yapılarımız olabilir; Erbil Dohuk'tan farklı, Dohuk çok tehlikeli olan aşiret ilişkilerinin hakim olduğu bir yer. Erbil de farklı, Süleymaniye'deki siyaset liberal ve aydın bir yapıya sahip. Onun dışında insanların beklentileri ve talepleri her yerde aynı. Süleymaniye'deki halk şeffaflık istiyor; öte yandan Erbil ve Dohuk'taki halk da aynısını talep ediyor. Süleymaniye'deki halk yolsuzluğa karşı mücadele ediyor, aynı şekilde Erbil ve Dohuk'taki halk da benzer mücadeleyi veriyor. Süleymaniye'deki halk, Erbil ve Dohuk'taki gibi kendilerine elektrik ve kamu hizmeti sağlanmasını istiyor. İktidar partileri farklı profillere sahip olmalarına rağmen muhalefet partileriyle aynı vizyona sahipler. Bunun

sebebi bizim KDP ve KYB üyesi olmamız, iktidar partisi olmamız veya ayrıcalıklarımızın olmaması değil. Bu, siz elektrik veya kamu hizmetlerinden faydalanmak istemiyorsunuz anlamına da gelmez. Ama dediğim gibi, bu durumun kontrolümüz dışına çıkmaması için elimizden gelenin en iyisini yaptık.

ORSAM: Halkın iradesini yansıtmak için en kolay ve yasal temele dayanan çözüm seçimler. Ne var ki maalesef KBY'deki geçici konsey seçimleri şimdiye dek gerçekleştirilemedi ve yine ertelendi. Bunun sebebi nedir?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Bu durum, iktidar partilerinin seçimden korkmasından kaynaklanmaktadır. Zira şimdi gerçekleştirilecek seçimler, geçmişteki seçimlerden çok farklı olacaktır. İçinde bulunduğumuz ortam nedeniyle, muhalefet partilerine oy verenler için daha olumlu bir durum söz konusu. Bu durumu iki farklı gözden bakmak gibi değerlendirebiliriz. Herkes seçim düzenliyor, şu an 2009 yılındaki seçimle gelen parti iktidarda, ancak bu diğerinden farklı olacak.

ORSAM: Sizce KBY'de geçiş seçimleri düzenlenir mi?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Öyle olması gerektiğini düşünüyorum, ancak dün ve evvelsi gün Bağdat'taki meseleyi takip ederken herkesin, siyasi sebeplerden ötürü seçimlerin ertelendiğinden bahsettiğine tanık oldum. Geçiş seçimleri konusunda sorunlar yaratıyorlar. Teknik sorunlar yaratıyorlar. Genellikle KBY'de veya diğer bölgelerde yönetimdeki siyasi partilerde insanların kime oy verdiği değil, oyları kimin saydığı önemlidir. Bu kişilere dost olanların oyları saydığına emin olabilirsiniz.

ORSAM: Türkiye ile ilişkileri ve Türkiye'nin KYB konusundaki duruşunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Türkiye'den kişilerle, meclisle, hükümetle ve diğer tüm kurumlarla nerede ve ne zaman olursa olsun gidip görüşmelerde bulunmaya; fikir alışverişinde bulunmaya ve nasıl bir tutumda olduğumuzu açıklamaya hazırız. Ancak resmi ilişkilerin Bağdat'tan kurulması gerekir. Gorran olarak her yerde temsilciliklerimiz yok, ancak KDP ve KYB'nin şu an Ankara'da, Tahran'da ve Şam'da her yerde temsilcilikleri bulunmakta. Bu bizim politikamız değil, ama elbette Türk politikasını, Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerden gözlemlediğimiz kadarıyla oldukça olumlu görüyoruz.

ORSAM: Ancak Türkiye'nin KBY ile ilişkisi farklı bir konumda. Türkiye KBY ile iyi ilişkilere sahip.

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: KBY mi, yoksa KDP mi? Türkiye, KBY halkı tarafından tarafsız bir güç olarak görülmelidir. Bu özellikle de Türkiye'nin bölgedeki çıkarları için çok önemli. Bölgede Türk çıkarlarının korunması bizim için önemli. Ekonomik ve kültürel ilişkiler oldukça önemli ve olumlu, ve bölgedeki hiçbir siyasi partiye Türkiye ile olan bu ilişkiyi iç siyaset için kullanma şansı verilmemelidir. Birkaç ay önce Türkiye'deydim. AK Parti'den, dışişlerinden ve hattagüvenlik kurumlardan kişilerle tanışma fırsatı buldum. Gorran'ın siyasi sürecinden söz ettiğimde çok şaşırdılar, çünkü bizim solcu, radikal bir kuruluş olduğumuzu ve İran'la yakın olup çok milliyetçi bir görüşe sahip olduğumuzu söyleyen kişilerle tanışmışlar. Türkiye'ye gittiklerinde bizim hakkımızda söyledikleri bunlar. İran'a gittiklerinde ise bu kişilerin İsrail, Türkiye ve Amerika tarafından desteklendiğini söylüyorlar. Dediğimiz gibi, yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Biz de Türk siyasetine çok önem veriyoruz, ve Türkiye'nin Ortadoğu'da çok iyi bir rol üstlendiğini görüyoruz.

ORSAM: Son soru olarak; Irak seçimlere yaklaşıyor. Önümüzdeki yıl geçiş seçimleri düzenlenecek ve sonrasında ise genel seçimler yapılacak. Irak'ın geleceğine dair beklentileriniz neler? Sizce Irak'ta birlik sağlanabilir mi? Veya bu mezhepsel veya etnik sorunlar yeni bir krize yol açar mı?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: Irak bütünlük içinde kalacaktır, zira komşu ülkeler de Irak'ın bütünlüğünü istiyor.

ORSAM: İç dinamikleri yok saymak mümkün mü?

MUHAMMED TEVFİK RAHİM: İran Irak'ın birlik içinde, ancak Şiiilerin egemenliğinde olmasını istiyor. Türkiye de bunu istemekle birlikte farklı siyasi gruplar tarafından yönetilmesi fikrini savunuyor. Yani komşuların tümü Irak'ın bir bütün olması taraftarı, ancak dediğim gibi Ortadoğu'da ve Arap Baharı'nda yaşanan gelişmeler bu durumu Irak'ta olumlu yönde etkileyecektir.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

3. Kürdistan İslami Birliği Partisi'nin Politbüro Üyesi Muhammad Ahmad ile Görüşme

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

MUHAMMAD AHMAD: Adım Muhammad Ahmad. Kürdistan İslami Birliği Partisi'nin Politbüro üyesi ve Süleymaniye temsilcisiyim.

ORSAM: IKBY'deki genel siyasi durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

MUHAMMAD AHMAD: Güvenlik açısından çok iyi durumda. Ekonomik açıdan da iyi, ama yine de umduğumuz seviyede değil. Siyasi açıdan baktığımızda ise bir karışıklık, ve bölgede siyasi ve idari sistemde bir reform gereksinimi söz konusu fakat böylesi bir reform için yönetim neredeyse hiç hazırlıklı değil. Öte yandan muhalifler ise reform için diretiyorlar.

ORSAM: Kürdistan İslami Birliği'nde bir lider değişimi oldu ve Salahaddin Bahaddin'in ardından partinin yeni bir lideri var. Kürdistan İslami Birliği için bu lider değişimi ne anlama geliyor? Parti politikalarında bir değişim anlamına geliyor mu?

MUHAMMAD AHMAD: Kendi içimizde bir tür değişim yaşadık. Bunlardan biri parti yönetim sistemi ile ilgiliydi. Önceden çok dikey bir yönetim sistemi varken, şimdi bunu yukarıdan aşağıya genişlettik. Parti'de adem-i merkezi bir yapıya doğru yöneliyoruz. İdeolojik açıdan ise hiçbir değişime gitmedik; İslami zemini olan ulusal bir siyasi partiyiz. Parti idari ve yapısal bakımdan ise bazı değişimlere uğramıştır.

ORSAM: Söz konusu yapı ve süreç hakkında biraz daha detaylı bilgi verebilir misiniz?

MUHAMMAD AHMAD: Partiyi yönetiminde daha ziyade adem-i merkeziyetçi bir yöntem uyguluyoruz. Örneğin geçmişte gözlem yapacak hiçbir kuruluşumuz yoktu, ama şimdi parti içinde gözlemlerde bulunacak bir birimimiz var. Bölgedeki tüm partilerin faaliyetlerini ve parti içindeki tüm hareketleri gözlemleyebiliyoruz. Parti içinde bir sorun veya anlaşmazlık söz konusuysa, bu kuruluş söz konusu sorun ve anlaşmazlıkları çözmekle görevlidir.

ORSAM: Sorun neydi ve adem-i merkezileşme süreci bu sorunun çözümünde nasıl bir rol oynamaktadır?

MUHAMMAD AHMAD: Bir sorun yoktu, ama sistemi iyileştirmek istiyoruz. Partimizin gücünü göstermek için daha sistematik bir yapıya sahip olmak istiyoruz. Planlamayı yapan bir başkanlığımız var ve bu yeni kuruluş da siyasi reformu izleyip, gözlemleyip uygulayabilecektir.

ORSAM: İslami Birlik içinde bir muhalefet olduğunu biliyoruz. Söz konusu adem-i merkezileşme süreci birlik içindeki bu muhalefeti sonlandırdı mı?

MUHAMMAD AHMAD: Parti içinde hiçbir bölünme olmadı ancak farklı bakış açıları olmuştu. Farklı görüşlerin olması hoşumuza gider. Biz reformcu bir partiyiz. Reformun tüm koşullarına sahip olmak isteriz. Şeffaflık istiyoruz, dolayısıyla diğerlerinden daha şeffaf olmalıyız. Buna dayanarak hiçbir sansür uygulamadan şeffaf bir biçimde kongre düzenledik. Partinin lideri en güçlü olduğu dönemde koltuğunu bıraktı ve barışçıl bir şekilde yetkilerini devretti. Partimizin bir kişinin etkisi altında olmadığını, bir yöntemimiz olduğunu göstermek istedik. Buradaki siyasi partilerde genellikle kişisel bir otorite sorunu söz konusudur.

ORSAM: Peki ya diğer partilerle koalisyon oluşturma konusunda partinin durumu nedir? Gelecek seçimlerde İKBY'de veya Irak'ta Kürt partiler ile bir koalisyon veya blok kurmayı düşünüyor musunuz? Eğer öyleyse koalisyon için hangi partileri tercih edersiniz?

MUHAMMAD AHMAD: Hiçbir siyasi partiye karşı bir önkoşulumuz yok. Geçmişimiz Hıristiyan, solcu ve iktidar partileriyle koalisyon kurabileceğimizi tasdik etmiştir. Bizim için en önemli şey işbirliği içinde çalışmak için bir temeli paylaşmaktır. Herhangi bir siyasi partiyle ideoloji temelinde bir araya gelmeyiz. Ne var ki bu bakış açısının bedelini ödedik. Geçmişte İslami parti ile sol geçmiş olanlar arasında bir koalisyon kurulabilme ihtimalini gösterdik. İslami bir partiyiz ama ideoloji temelinde bir siyasete girmiyoruz mesajını halka vermek için böyle bir girişimde bulunduk. Ancak halk bu mesajımızı almadı ve dolayısıyla halka ulaşamamış olduk. Bu nedenle son seçimlerde bu durumdan muzdarip olduk. Şimdiye dek bu bakış açısından bir fayda görmedik, ama umuyoruz ki temel bakış açımızın ve amacımızın sadece ulusal kaynaklı olduğunu önümüzdeki günler gösterecektir. Geleceğe yönelik ihtimaller, benzer geçmiş ve bakış açısına sahip olduğumuz tüm partiler için de geçerlidir.

ORSAM: Neçirvan Barzani yeni hükümeti kurarken sizin partinizle olduğu gibi diğer muhalefet partileriyle de görüşmelerde bulundu. Ancak siz hükümetin bir parçası olmayı tercih etmediniz. Bu görüşmeler neden bir sonuç vermedi?

MUHAMMAD AHMAD: Katılımda bulunduk. Geçmişte Neçirvan Barzani Başbakan olduğu dönemde hükümet içinde bir bakanlığımız vardı. İçerden reform yapmaya çalıştık. Buna dayanarak cumhurbaşkanına sistemde bir reform gerçekleştirilmesi gerektiğini belir-

ten bir memorandum sunduk. Ardından tasarıyı değiştirip hükümete sunmamız gerektiğini belirttik, biz de denileni yaptık ancak üç yıldan fazla bir süredir reform yapmaya çalışmamıza rağmen hiçbir sonuca ulaşamadık. Dolayısıyla biz de muhalefet yolundan gitmeye karar verdik. Başlarda Kürdistan bölgesinde muhalefet olma kültürünün yeterince gelişmediğini düşünüyorduk. Bağdat'tan ayrı olmaya çalıştık. Bunu kabul edemediler ve bu durumu bir tehdit olarak gördüler. 2005 yılında karargahlarımıza saldırdılar ve birçok kişi yaralandı. Yine de sabrettik ve kendi kendimize, bulunduğumuz konumu idrak edemediklerini söyleyip durduk. Ama sonrasında, onlarınkinden farklı olan ayrılığımızın Bağdat'ta onlara düşman olduğumuz anlamına gelmediği anlaşılmıştır. Başlangıçta, yolsuzluğa karşı mücadele ve hizmet talep eden sloganımızı kabullenmekte zorluk çektiler. Ardından muhalefet olma yolunda adım adım ilerlemeye karar verdik. Onlara muhalefet olmanın düşman olmakla aynı şey olmadığını göstermek istiyoruz. Demokratik sistemin aynı zamanda hem bir iktidar partisi hem de muhalefete gerek duyduğu fikrini savunuyoruz. Bu kültürün gelişmesi çok zaman aldı. Hükümetin bir parçası olarak içerden bir reform yapamayacağımızı anlayınca, Bağdat'ta başarılı bir farklılaşma dönemi geçirdik. Ardından ise Kürdistan bölgesinde kendimizi bir muhalefet partisi olarak ilan etmeye karar verdik. Ne var ki ortaklarımız buna iyi bir direniş gösteremediler. İktidar partisi bizim için çok çaba harcadı ve birçok fırsat sundu, ancak biz muhalefet kültürünü uygulamaya ve desteklemeye karar verip bunu siyasi sistemin doğal bir parçası hâline getirmeye karar verdik. Muhalefet kültürünün halka yansıdığına ve bu durumun sistem üzerinde bir baskı yarattığına ve sonrasında bir reformun geleceğine inanıyoruz. Dolayısıyla gelecek seçimlere kadar, Kürdistan'da bu muhalefet kültürü gelişene kadar stratejik kararımız doğrultusunda muhalefette kalmayı tercih ediyoruz. Ve bir gün

iktidara gelsek bile muhalefeti destekleyeceğimize inanıyoruz. İktidar partisi ve muhalefetin hak ve sorumluluklarının anayasada açıklığa kavuşturulması gerektiğini savunuyoruz.

ORSAM: Irak hükümeti ve Başbakan Maliki hakkında ne düşünüyorsunuz? Kürt bölgesindeki genel kanata paralel olarak siz de Maliki'nin otoriter bir lidere dönüştüğünü düşünüyor musunuz?

MUHAMMAD AHMAD: Demokrasi, ulusal birlik, katılım, milli denge, anayasanın kabulü ve federalizm gibi Irak'ta görmek, desteklemek ve uygulamak istediğimiz belli başlı ilkeler var ve Maliki bunların hiçbirine inanmıyor. Maliki'nin merkezîyetçi ve otoriter eğilimleri var. Mezhebi inançları olmakla birlikte Irak'taki başka hiçbir kesimle güç paylaşımında bulunmayı düşünmüyor. Kendi mezhebiyle bile güç paylaşımında bulunmaya inanmıyor. Gerekli bir koşul olarak hâlâ partisindeki liderliğe güveniyor. Bunun bir sonucu olarak da Irak'taki Kürtleri Sünniler ve Şiiiler ötekileştirilmiştir. Dolayısıyla bu karışıklık ve sorunlar ülkede devamlılığını sürdürmektedir.

ORSAM: Irak'taki petrol yasası tartışmaları ve IKBY tarafından imzalanan petrol anlaşmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

MUHAMMAD AHMAD: Hem Irak'ta hem de Kürdistan bölgesinde petrol konusunun üstü yolsuzlukla örtülmüş durumdadır. Kârların çoğunun şirketlere gittiğine inanıyoruz. Petrol anlaşmaları anayasaya uygun şekilde yapılmış olsaydı, sonuç halkın yararına olurdu ve genel çıkarlara hizmet ederdi. Irak petrolü Irak ve komşu ülkelerin çıkarına ola-

bilir. Fakat söz konusu sektörde şeffaflıktan söz edilemez. KBY ve Bağdat arasında karşılıklı güven eksikliği yüzünden bu konuda net bir yasa bulunmamaktadır. Durumu ulusal-laştırmak adına şu an ortaya çıkan durumun gelecekte bir devrime gereksinim duyma ihtimali söz konusudur. Zira şu ana dek yapılanlar yasalara ve şeffaflığa dayanmamaktadır. Bu anlaşmanın kim tarafından nasıl imzalandığına dair kimsenin hiçbir fikri yok.

ORSAM: Türkiye'nin IKBY'e yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Parti olarak işbirliği konusunda Türkiye'den beklentileriniz nedir?

MUHAMMAD AHMAD: Parti olarak Türkiye ile bölgesel yönetim arasında daha iyi bir ilişki kurulması konusunda bir rol üstlendik. Hatırlarsanız Türkiye ile IKBY arasında birçok sorun yaşanırken Kürdistan İslami Birliği olarak tüm partilerin temsilcilerine Türkiye'ye gitmeleri konusunda öncülük etmiştik. Ortak çıkarlara dayalı bir anlayış geliştirmeye çalıştık. Türkiye'nin çok büyük bir ülke olduğuna inanıyoruz ve bir anlaşmaya vardığımız takdirde bu durum her iki tarafın da lehine sonuçlanacaktır. Irak'ın diğer bölgelerine ulaşmak adına Türkiye için iyi bir geçiş kapısı ve aynı şekilde Türkiye de bizim dünyanın diğer kesimlerine ulaşmamız için iyi bir geçiş kapısıdır. Anlayışa dayalı bir ilişki kurduğumuz takdirde her iki taraf da bundan fayda görecektir. Türkiye'nin dünyaya açılan tek kapımız olduğu ambargo yıllarını unutmuyoruz değiliz. Anlayış, müzakere ve fikir alışverişi ile her iki tarafın da fayda sağlayacağı bir duruma erişeceğimize inanıyoruz.

ORSAM: Çok teşekkürler.

4. Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Politbüro Üyesi Sadi Ahmet Pire İle Görüşme

ORSAM: Kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz?

SADİ AHMET PİRE: Ben Sadi Ahmet Pire. KYB'nin politbüro üyesi olmanın yanısıra geçmiş dönem Devlet Bakanı ve Meclis üyesiyim.

ORSAM: KBY'deki mevcut siyasi dinamikleri tanımlar mısınız?

SADİ AHMET PİRE: Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde oldukça iyi bir siyasi ortamın yanısıra çok iyi bir ekonomik ve kültürel ortam da söz konusu. Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde 1200'den fazla radyo televizyon istasyonu, gazete ve dergi yayınıımız mevcut. Bunların 200'ünden azı bir partiye bağımlıken, 800'den fazlası bağımsızdır. İşsizlik oranı ise gittikçe azalmakta. Yurt dışından yatırımcıları davet ederek ve farklı alanlarda ekonomik faaliyetleri arttırarak istihdam yaratma faaliyetlerimizle işsizlik oranını azaltmış bulunuyoruz. Mecliste oldukça faal muhalefet gruplarımız var. Kürt hükümeti ve Kürt muhalefeti hem yönetmeyi hem de muhalefet etmeyi öğrenmiş durumda. Beraber yürütecekleri bir mekanizma yarattılar. Güvenlik meselesi de gurur duyduğumuz bir başka husus. Güvenlik konusunda oldukça iyi durumdayız. Elbette üniversitelerimizin kapasitesini diğer batılı üniversitelerden öğretim üyelerini davet ederek arttırmaya çalışıyoruz. Demokratik yaşam kültürü ve parlamenter yaşam kültürü olmadan böyle bir kalkınma ve ilerlemenin başarıya ulaşamayacağını farkındayız. İşbirliği içinde çalışmaları ve toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşama katılım sağlamaları için yeni nesili eğitmeye de çalışıyoruz.

İkinci hususa gelince; Irak'taki Kürtler olarak, tüm ülkelerdeki demokratikleşme meselele-

rini ve Kürt sorunlarını çözüme ulaştırmak için bölgedeki mevcut yönetimlerle işbirliği yapabilmeyi umuyoruz. Sınırların istikrarı ve güvenliği için en iyi seçenek budur. Zira ortak güvenlik hem Kürtler hem de bölge için bir numaralı önceliklerdendir. Komşu ülkelerle yaşadığımız zorluklar ve farklılıklarımızı sıfır seviyesine getirmek ise hedeflerimizden biridir, ve bu konuda ortak çıkar ve anlayış geliştirmeye başlamamız gerekir.

ORSAM: KBY ile Bağdat'taki hükümet arasındaki ilişkiyi değerlendirebilir misiniz?

SADİ AHMET PİRE: Her federal yönetim ve merkezi hükümet arasında böyle bir ilişki olmasının oldukça normal olduğunu düşünüyorum. Fark ise kaynak yetersizliği, hizmetler ve bu tip meselelerde görülmektedir. Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde Bağdat'taki farklı merkezi hükümetler ile tarih boyunca farklı deneyimler yaşamışızdır. Örneğin Irak hükümetleri Halepçe'de ne olup bittiği, ve 4500 kadar köy ile birçok nahiyenin yerle bir edilerek buralarda neler yaşandığı konusu üzerinde durmalıdırlar. Bana kalırsa Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin bütçesinin sadece yüzde 17'siyle tüm bu yıkımların üstesinden gelemezsiniz. Irak hükümetinin de KBY'yi desteklemesi ve bu konularda katılım göstermesi gerekmektedir.

İkinci meseleye gelecek olursak, peşmerge kuvvetleri milli kuvvettir. Milis güçleri değildirler. İyi örgütlenmiş ve iyi eğitilmiş güçlerdir. Irak'taki kurumlara göre Irak hükümeti, düzeni ve istikrarı sağlaması için peşmerge güçlerini Irak savunma sisteminin bir parçası olarak kabul etmelidir. Bunun yanısıra Irak hükümeti, Irak ordusundaki diğer birlikler gibi peşmerge güçlerini de donatmalı, finanse etmeli ve eğitmelidir.

Üçüncü olarak ise; Kerkük, Hanekin, Mahmur ve diğer bölgeler gibi tartışmalı bölgeler

konusunda bazı sorunlarımız mevcut. BM Yüksek Komisyonu bu sorunları nasıl çözeceğimize ilişkin bir rapor hazırladı. Irak meclis seçimleri, yerel seçimler gibi birçok seçim düzenlendi ve bu şehirler ve nahiyelerde Kürtler yaşıyor olmakla beraber sorun net değildir. Bu tartışmalı bölgeleri Kürdistan bölgesinin bir parçası olarak kabul etmemiz gerekir. Bir sorun yaşanması hâlinde, çözüme yönelik üç adımdan söz eden 140. madde yoluyla bunu çözmeliyiz. İlk adım normalleştirmedir. Zira Saddam döneminde birçok Kürt bu bölgelerden sınırışı edilmiş, Güney Irak'taki diğer bölgelerden Arap aileleri buralara getirilmiş ve Hanekin, Kerkük, Sincar gibi bölgelere bu aileler yerleştirilmiştir. Elbette onları geri getirip Kürtleri de köylerine geri göndermeli ve topraklarını geri vermeliler. Birkaç ay önce, Irak hükümeti Karar 29 adı altında bir karara vardı. Bu karar, Saddam Hüseyin zamanında Irak hükümetinin Kürtlerden zorla aldığı toprakları sahiplerine geri vermeyi öngörmektedir. Bence bu şekilde tüm sorunları çözebiliriz ve Kürtler de diğer Iraklılarla kendilerini eşit hissetme hakkına sahiptir.

ORSAM: Arap Baharı Kürt bölgesini nasıl etkiliyor?

SADİ AHMET PİRE: Tabii, Arap Baharı dünyanın her yerine etki etmiş durumda. Öncelikle bölgemizdeki Kürtler Müslüman oldukları için değil Kürt oldukları için bu durumdan sıkıntı yaşamamış ve yaşamamaktadırlar. İkinci olarak, biz kendi baharımızı 1991 yılında Saddam rejimi Kürt bölgesinden ayağını çektiğinde ve 2003 yılında Irak bağımsızlığa ulaştıktan sonra kutladık. Bu nedenle Mısır gibi Kuzey Afrika ülkeleri ile Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ni kıyaslamak doğru değildir.

ORSAM: Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ne yönelik Türk politikası hakkında ne düşünüyorsunuz? Söz konusu politika daha nasıl geliştirilmelidir?

SADİ AHMET PİRE: Her iki ülkenin ve ulusun yararına büyük bir şans söz konusu. Türkiye'de Kürtçe konuşmak artık bir ütopya olmaktan çıkmış durumda. Bence Türkiye'de başlayan reform süreci devam etmeli. Bu reform Türkiye'nin olduğu kadar Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin de yararınadır. Bu reform süreciyle birlikte aramızdaki tüm engelleri kaldırabiliriz ve bu durumdan her iki taraf da fayda sağlayabilir.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

5. Irak Türkmen Cephesi Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf İle Görüşme

ORSAM: Bir buçuk yılı aşkın süredir Suriye'de olaylar devam ediyor. Kimse bu olayların nasıl sonuçlanacağını kestiremiyor. Siz uzun yıllar Suriye'de kaldınız. Siz Suriye'nin genel durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Nasıl sonuçlanacağını düşünüyorsunuz?

AYDIN MARUF: Bir buçuk sene önce kimse Suriye'nin bugünkü durumuna gelebileceğini tahmin etmiyordu. Suriye'nin iç yapısına baktığımız zaman farklı görüntülerle karşılaşırız. Türkiye'yi ilgilendiren en önemli tablo terör örgütü PKK'nın uzantısının bölgede hareketlenmesidir. Dış politika devletlerin ortak menfaatleri üzerine kuruluyor. Bazen ortak menfaat yok edilmeye çalışılıyor. Bu normaldir. Bana göre Suriye'nin bu duruma gelmesi; Yemen, Mısır veya Libya'ya göre olayların uzun süre devam etmesi ve Beşşar Esad'ın görevinde uzun süre kalmasına bağlıdır. Çünkü dış müdahale olmamıştır. Suriye'ye NATO ya da bölge ülkeleri tarafından bir müdahale olsaydı Beşşar Esad yönetiminde kalamazdı. Türkiye bu konuda önemli bir faktördür. Ayaklanmalar başlar başlamaz Türkiye, Esad yönetimine karşı olarak mazlumların yanında olduğunu dile getirdi. Diğer taraftan bakılınca Suriye, Türkiye'yi ayaklanmaların destekçisi olarak görüyor. Benim orada gördüğüm, Suriye hükümetinin bu katliamlara devam edeceği. Baas Partisi, halkın nazarında diktatörlük, katliam, baskı anlamına gelmektedir. Derler ki "Saddam, Beşşar Esad'ın yaptıklarının yüzde 5'ini yapmadı". Bu katliamlar, insan dışı uygulamalar karşısında duran sadece bir grup var, o da Özgür Suriye Ordusu. Eğer dış müdahale olmazsa, Beşşar Esad Suriye halkını senelerce öldürülmeye devam edecektir. Beşşar Esad Suriye'yi komşu devletleri kışkırtmak için bilerek bölüyor. Bu bölünme Kürtlerle başladı. Tartus ve Lazkiye bölgeleri

Alevileri yaşadığı bölgedir. Esad'ın düşüncesi o bölgeyi Alevilere vermektir. Bazı bilgilere göre İran'dan ve Hizbullah yanlılarından bölgeye giden silahlı grupların olduğu söyleniyor. Bugün Beşşar Esad'ın askerleri Suriye'yi kontrol edememektedir. Kontrolü sağlayabilmek için Suriye'ye yakın olan gruplara ihtiyaç duyuyor. Alevi ve Kürtleri kullanarak Şam'ı kontrol altına almaya çalışıyor. Amacı etnisite ve mezhepler üzerinden Suriye'yi bölmek. Bunu ne Saddam ne de Maliki yaptı. Esad bu yolla Türkiye'yi kışkırtmayı amaçlıyor. PYD, 2003 yılında kurulmuştu ve önemsiz bir siyasi parti olarak görülüyordu. Lideri Salih Müslüm Muhammed idi. Kuzey Irak'ta ikamet ediyor, ara sıra Kandil'e geçiyordu. Suriye'ye girişi yasaktı. Ayaklanma başlar başlamaz bu Salih Müslüm Muhammed Suriye'ye getirildi. Esad'ı desteklemek adına Kürt bölgelerine geçti. Kürtler için özerk bölge talep etti. Bunun için 1.5 yıldır çalışmaktadır. Planı yüzde 60 başarılı oldu. Suriye Hükümeti bunu Türkiye'ye karşı kullanıyor. "Suriye'yi bu durumu Türkiye getirdi. Muhalefeti destekledi. Özgür Suriye Ordusu'nu destekledi" iddiaları var. Suriye'nin Kürtlerin yaşadığı bölgelerinde iki grup ortaya çıktı. İlki terör örgütü PKK'nın öncülüğünü yaptığı "Kürdistan Halk Meclisleri". Diğeri ise Suriye Kürt Ulusal Konseyi. Bu oluşumu da Suriye KDP'si ve Mesut Barzani destekliyor. Suriye'de Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Celal Talabani, Mesut Barzani ve PKK'nın hakim olma mücadelesi var. Ancak şimdilik PKK'nın elinin güçlü olduğunu söylemek mümkün. Bu durum ise Türkiye'yi olumsuz etkiliyor. Türkiye'de PKK tarafından yapılan son eylemlerin bu bölgeden kaynaklandığını söylemek mümkün. Özellikle Kamışlı-Derik Bölgesi PKK'nın üssü konumunda. Türkiye'de etnik grupları kışkırtıp istikrarsızlık yaratmaya çalışıyorlar.

ORSAM: Siz Irak siyasetini de iyi biliyorsunuz. İki ülke arasında birçok benzerlik konuşuldu. Uçuşa yasak bölge oluşturul-

ması, güvenli bölge oluşturulması, ülkenin etnik-mezhpsel temelde bölünmesi, iç savaş olasılığı, Alevi-Sünni çatışması. Irak ve Suriye'yi karşılaştıracak olursanız ne gibi benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkar? Suriye'de Esad sonrasında bir Irak tecrübesi yaşanmasını bekleyebilir miyiz?

AYDIN MARUF: Irak örneği Suriye için önemlidir. Bu senaryolar Saddam döneminde de sürekli konuşulmaktaydı. Bahsettiğiniz hususların hepsi Irak için de zamanında tartışılmıştı. İki ülkedeki etnik gruplar benzerdir. Geçmişte Irak'ta ne yaşandıysa Suriye'de şimdi yaşanmaktadır. Coğrafyalar, tarih, kültür birbirine yakındır. Ama kıyaslamaya girersek ters bir durum ortaya çıkar. Irak'ta Şii çoğunluk Türkiye yanlısıdır. Suriye'de ise Sünni çoğunluk Türkiye yanlısıdır. Beşşar Esad'dan sonra Sünni bir iktidarın gelmesi muhtemeldir. Ama bunun olmaması için İran, Hizbullah ve diğer Şii gruplar çalışmaktadır. Suriye'de Sünnilerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler de var. Ancak coğrafi olarak bir Kürt bölgesi yoktur. Kamışlı gibi Kürtlerin yaşadığı en büyük yerleşim yerlerinin dahi nüfusu 200 bini geçmez. Ayrıca o bölgelerde Suriye'deki Baas rejimi tarafından uygulanan Araplaştırma politikası da çok etkili olmuştur. Irak'ta Duhok-Erbil gibi bir coğrafya var, ancak Suriye'de yok. Ama Suriye'de bu yaratılmaya çalışılıyor. Biz Suriyeli yetkililerle görüştüğümüzde Kürtlerin Irak'ta ve Türkiye'de bir bölgeleri olduğunu ama Suriye'de olmadığını söylüyorlardı. Suriye'de bir Kürt bölgesi oluşursa başta Türkiye ve Irak zarar görecektir. Bu nedenle söylediğiniz senaryoların hepsi geçerli olabilir. Suriyeli Muhalifler "Yemen'de, Irak'ta, Libya'da müdahale oldu. Suriye'de çok geç kalındı" diyorlar. Ama ABD ile ilgili şüpheleri de var. Müdahale edilmezse binlerce insan daha ölecektir. Irak siyasi, iktisadi ve stratejik açıdan Suriye'den daha güçlüdür. ABD neden Irak'a müdahale etti de Suriye'ye etmiyor? Önemsiz olduğu için mi? Petrol olmadığı için

mi? Suriye'nin bölünmesini istediği için mi?

ORSAM: Tüm bu senaryolar akla "Suriye, Esad sonrasında bölünebilir mi?" sorusunu getiriyor. Sizin bu konudaki öngörünüz nedir?

AYDIN MARUF: Suriye topraklarının bölünmesi komşu ülkelerden hiç birinin menfaatine değildir. Bu nedenle hepsi Suriye'nin toprak bütünlüğünü destekliyor. Ama bölünmeyi Beşşar Esad istiyor. Esad Suriye'deki iç muhalefet ve Sünni devletlerden intikam almak için Suriye'yi bölmeye çalışıyor. Kürt bölgesinde başarılı oldu. Bu başarı zincirleme şeklinde devam edebilir. Özgür Suriye Ordusu da şu an yıpranmaya başlamış durumda. Esad bu şekilde devam ederse başarılı olabilir.

ORSAM: Siz Irak Türkmen Cephesi'nin Suriye Temsilci Yardımcısı olarak Şam'da görev yaptınız. Oradaki Türkmenlerin genel durumunu ve bu olaylardan nasıl etkilendiklerini anlatır mısınız?

AYDIN MARUF: Beşşar Esad yönetiminin Türkmenlere de ayrı bir bölge oluşturmayı teklif ettiğini biliyoruz. Özellikle Bayır-Bucak Türkmenlerinin yaşadığı bölgelerde Türkmenler için bir hakimiyet alanı kurulmasının teklif edildiğini söyleyebiliriz. Türkmenler, bölgede bin yıllık geçmişe sahip bir millettir. Ancak Türkmenler diğer gruplardan farklı bir durumda. Örgütsel yapıya sahip olmamakla birlikte bir siyasi organizasyon kurmalarına da izin verilmemiştir. Ayrıca Türkmenlere ait bir bölge ya da şehir yoktur. Türkmenler, Suriye'de dağınık bir biçimde yaşamaktadır. Türkiye ve Suriye komşu olmasına rağmen, Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra Türkmenler yıpratılmaya ve kültürel olarak yok edilmeye çalışılmıştır. Şam'da yerli Türkmenler yaşamaktadır. Ayrıca Golan Türkmenlerini de dikkate almak gerekmektedir. Türkmenler, Golan'dan başlayıp Halep'e kadar da-

ğınık bir biçimde yaşamaktadır. Öte yandan Türkmenler siyasete uzak olmaları nedeniyle tecrübesizdir. Son günlerde İstanbul'da Suriye Demokratik Türkmen Hareketi kuruldu. Yönetimine bakacak olursak Halep, Lazkiye, Humus'tan ikişer kişi var. Bu farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden oluyor. Keşke farklı bir şey kurulsaydı. Sünni Arapların, Kürtlerin, Şiiilerin yani tüm grupların muhalefette etkinliği var. Türkmenlerin koordinasyonu çok az. Özellikle Türk ve Arap basınına kendilerini ifade edemiyorlar. Türkmen bölgelerinden 15 tugay oluşturuldu. Toplam nüfusları 2000 kişi olabilir. Özgür Suriye Ordusu'nda faaliyet gösteriyorlar. Türkmenler siyasi hayata yeni yeni katılıyorlar. En son Kahire Toplantısı'na katılım sağladılar. Orada bile eksiklikleri belliydi. Kürtler lider kadro yetiştirmiş durumdadır. Mesela Suriye Demokratik Türkmen Hareketi'ni Şam'da temsil eden kimse yok. Ama Arapların, Kürtlerin her yerde bayrağı var. Hal bu iken Kahire toplantısına da Türkiye'nin baskı ve önerileriyle ancak Türkmenler dahil olabilmıştır. Biz Suriye Türkmenlerinin nüfusunun 3 milyon olduğunu söylüyoruz. Ama bunların içinde Araplaştırılmış olanlar, tarihini unutanlar var. Bunların içinde ancak yarım milyon insan Türkçe konuşabiliyordur. Bu nedenle Suriye Türkmenlerinin hem Türkiye hem Azerbaycan hem de Irak Türkmenlerinden büyük desteğe ihtiyaçları vardır. Türk basını Türkmenlerden 3-4 ay öncesine kadar hiç bahsetmemekteydi. Suriye Asuri Demokratik Örgütü'nün Halep'te-Kamışlı'da büroları var. Orada Kerkük gibi bir yapı oluşturmaya çalışıyorlar; Asuriler, Araplar, Kürtlerle birlikte ortak bir idare kurulacak. Şu an Beşşar Esad'dan destek alıyorlar. Ama Türkmenlerin Halep ve Bayır-Bucak'ta böyle bir çalışmaları yok. Hıristiyanlar, Çerkesler, Kürtler, Ermeniler (yani bölgedeki azınlık gruplar) Esad döneminde kendilerine ait dergi, gazete, dernek, ocak kurmuşlardı. Gizli çalışan siyasi partileri vardı. Ama Türkmenlerin hiçbir şeyi yoktu. Sadece Ankara'da

bulunan pasif bir Bayır Bucak Derneği vardı. Pasif kalmalarında Esad'ın baskısının etkisi olduğu kadar kendi hataları da var. Bugün Suriye Ulusal Meclisi'nin Şam Bildirgesi'nde veya diğer belgelerde Türkmenler zikredilmemiştir. Suriye Türkmenlerinin Türkiye başta olmak üzere tüm Türk Dünyası'ndan topyekün bir desteğe ihtiyacı var. Türkmeneli Öğrenci Birliği bir kampanya yapmaya başladı. Yardım toplanıp Suriyeli Türkmen mültecilere gönderiliyor. Bu sayede Irak Türkmenleri, Suriye Türkmenlerinin yanında olduğunu gösteriyor. Ama sadece maddi yardımla bu iş olmaz. Suriye Türkmenlerinin siyasete girmeleri gerekiyor. Mutlaka Suriye Ulusal Konseyi'nde yer almaları gerekli. En önemlisi ise Suriye içinde birleşip, ortak hareket etmeleri lazım. Bir buçuk senedir Suriye'deki olaylardan hayatını kaybedenlerin yüzde 30'unun Türkmen olduğunu söyleyebiliriz. Ama bundan kimse bahsetmez. Humus'ta yapılan bombalı saldırı Türkmenleri hedef aldı. Bu durum rapor halinde örgütlere iletilmedi. Ayrıca mutlaka siyasi parti kurulması lazım. Demokratik Değişim İçin Ulusal Koordinasyon Komitesi kuruluyor. 30 tane siyasi parti katılacak. Bunun içinde Suriye Kürt Azadi Partisi var. Kürt partilere ek olarak Suriye'de izinli olan partiler katılacak. Amaç Suriye Ulusal Konseyi'ne alternatif bulmaktır. Çünkü Suriye Ulusal Konseyi de bugüne kadar birleşemedi. Kürtler çekildi, diğer gruplar tepki gösterdi.

ORSAM: Peki, son dönemde Irak'ta yaşanan gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Bağdat ve Erbil arasındaki gerginlik nereye gidiyor?

AYDIN MARUF: 2003'ten beri Erbil-Bağdat arasındaki gerginlikler devam ediyor. Irak'ta üç grup esas alındı. Kürt, Sünni ve Şii. Kürtler bu dağılımda aktif rol aldı. Irak'ın durumu şartlara ya da başka bir devletin isteğine göre değişiyor. Irak'ı konuşurken mutlaka İran'dan da bahsetmek lazım. İransız Irak olmuyor.

İran'ın Bağdat-Erbil arasında yaşanan olaylarda büyük etkisi var. Mesela seçimden önce Irakiye Listesi kuruldu. Bir Şii Listesi kuruldu. Bir Kürdistan İttifakı vardı. Her bir grubun kimler tarafından desteklendiği malum. Problemler buradan kaynaklandı. Petrol ve peşmerge gibi konular teferruattır. Esas konu seçimden sonra iki grup arasında yaşanmıştır. Türkiye ve İran'ın taraf olması Irak siyasetini gerginleştirdi diyebiliriz. Özellikle de Tarık El-Haşimi olayından sonra gerginlik turmandı. Şimdi Irak'ta Şii ve Sünni olmak üzere iki blok oluştu. Şii Bloku Maliki başkanlığında İran destekli, Sünni Bloku (Türkmenler, Kürtler, Sünni Araplar) ise Türkiye, ABD ve Suudi Arabistan desteklidir. Erbil-Bağdat arasında çıkan son olay peşmergele Rabia bölgesine girmesi ile yaşandı. Irak Ordusu'nun da Diyala'dan o bölgeye getirilmesi Bağdat-Erbil arasındaki gerginliği daha da arttırdı. Bölgesel Kürt Yönetimi, Bağdat'a önem vermeden hareket ediyor. Sanki ayrı bir devlet gibi davranıyor. Kürtlerin Bağdat'ı tehdidi, Sünni Arapların ve Arap Devletlerinin Kürtleri desteklemesi ve İran'ın da Maliki yönetiminin arkasında durmasıyla gerginlik arttı. Ancak Bölgesel Kürt Yönetimi içerisindeki muhalefetin yönetime Bağdat'la ilişkilerin iyileştirilmesi yönünde baskı var. Muhalefet komşu devletlerin baskılarına boyun eğildiğini düşünüyor. Mesut Barzani bir toplantı yaptı ve Goran hariç tüm siyasi partiler katıldı. Bir heyet oluşturuldu. Bu heyet Barzani başkanlığında Bağdat'a gidecekti. Sorunları çözmek için Maliki ve Irak hükümeti ile görüşülecekti. Kürtlerin Bağdat'la yönetsel sorunları var. Ama buna ek olarak Sünni-Şii problemi de yaşanmaktadır. İran bu konuda çok etkilidir. Maliki'nin Kerkük'te Bakanlar Kurulu'nu toplaması ve Türk Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük ziyareti olayları daha fazla gerginleştirdi. Bu olaylar tüm Sünni grupları etkilemektedir. Önceden peşmerge ve petrol konuları vardı. Şimdi bunlara ek olarak Sünni-Şii sıkıntısı da ortaya çıktı.

ORSAM: Son dönemlerde Türkmenlerle Iraklı Kürtler arasındaki ilişkilerin iyileştğini görüyoruz. Bu durum için ne gibi adımlar atıldı?

AYDIN MARUF: 28 Temmuz'da Irak Parlamentosunda Türkmenlerin Irak'ta esas unsur olarak kabul edilmesi, Kürdistan İttifakının desteğiyle olmuştur. Oradaki tüm Kürtler bu yönde olumlu oy kullanmıştır. Önceden engel olurlardı. Bu çok önemli bir nokta. Ayrıca Kerkük'te vali (Kürt) ve meclis başkanı (Türkmen) ortak hareket etmektedir. KDP ve KYB, Türkmeneli bölgesi konusunda artık ITC'yi muhatap almaktadır. Bu da diğer önemli bir adımdır.

ORSAM: Erbil'de Irak Türkmen Cephesi'nin bir büro açmasını da bu gelişmelerin bir parçası sayabilir miyiz?

AYDIN MARUF: Tabii ki. Bir de Kürt Yönetimi eski zihniyetinden vazgeçmiştir. Bölgesel Kürt Yönetiminde de her gün siyaset değişmektedir. Bazı olayların çözülmesi zamana bağlıdır. Mesela 31 Ağustos Türkmen Şehitleri Günü aktif bir şekilde gündeme gelmiyordu. Şimdi bu sene sadece Erbil'de yapıldı. Bütün Kürt basınında bu haber oldu. Yönetim bunu olumlu karşıladı.

ORSAM: Önümüzdeki dönemde ne gibi gelişmeler bekliyorsunuz?

AYDIN MARUF: Olumlu adımlar atılacağını düşünüyorum. Kerkük'te seçime katılmak için Türkmenler ve Kürtler bir liste oluşturabilir. Ayrıca Erbil'de Türkmenler hükümete katılabilir. Yine Erbil'de Türkmenlerle ilgili bazı değişiklikler yaşanabilir. Kerkük başta olmak üzere tüm Türkmeneli bölgesine baktığımızda ne Kürt ne de Türkmen basınında karşı tarafa yönelik olumsuz bir propaganda görülmemektedir. Karşılıklı sert açıklamalar yapılmamaktadır. Bundan bir ay önce ITC'den bir

heyet Neçirvan Barzani ile görüşmüştür. Bu çok olumlu bir gelişmedir. Hükümetin tebrik edilmesi önemli gelişmelerdir. Bunlar eskiden kırmızı çizgiydi. Şimdi iki taraf da birbirini kabul ediyor. Bundan bir sene evvel kabul edilmiyordu. Irak Türkmen Cephesi, Kürt siyasi oluşumunu kabul ediyor. Kürtler de Irak Türkmen Cephesi'ni bir siyasi aktör, muhatap olarak kabul etmektedir.

ORSAM: Peki, bu kırılma nasıl başladı?

AYDIN MARUF: Bu gelişmeler Kerkük'te, Irak Türkmen Cephesi ile Kürt siyasi partiler

arasında başladı. Bu bölgelerde Araplardan ziyade Kürtler ve Türkmenler önemli iki faktördür. Kürtler buna inanmıyordu ve ITC'yi dışarıda tutmaya çalışıyordu. Kürtlerle Türkmenlerin ilişkilerinin kötü olması Bağdat'ta her iki tarafı da zarara uğratıyor. Biz cumhurbaşkanı yardımcısı aday gösteriyoruz, Kürtler karşı çıkıyor. Kürtler bize destek verdiği zaman Şiiler de destek veriyorlar. Türkmenlerin bunu iyi değerlendirmesi ve iyi bir siyaset yapması lazım.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1
Mart 2009
Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 2
Nisan 2009
60. Yılında Nato ve Türkiye
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 3
Mayıs 2009
Irak'ın Kilit Noktası: Telafer
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 4
Temmuz 2009
2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 5
Ağustos 2009
Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 6
Kasım 2009
Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 7
Kasım 2009
Unutulmuş Türkmen Diyarı: Diyala
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 8
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1
Aralık 2009
Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 9
Ocak 2010
Yemen Sorunu: Bölgesel Savaş Doğru mu?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 10
Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 11
Şubat 2010
Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 12
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2
Şubat 2010
Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008)
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 13
Şubat 2010
7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 14
Şubat 2010
Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 15
Mart 2010
Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 16
Nisan 2010
Oman Sultanlığı: Arap Yarımadasında Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Ülke
(Tr)

ORSAM Rapor No: 17
Nisan 2010
7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklemin Değerlendirilmesi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 18
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3
Mayıs 2010
Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 19
Eylül 2010
Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 20
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4
Ekim 2010
Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 21
Kasım 2010
Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 22
Ocak 2011
Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı
(Tr - Eng - Ar)

ORSAM Rapor No: 23
Ocak 2011
Katar-İrak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü?
(Tr - Eng)

ORSAM Rapor No: 24
Ocak 2011
Kuveyt Emirliği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 25
Ocak 2011
Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 26
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5
Şubat 2011
Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın
(Tr - Rus)

ORSAM Rapor No: 27
Şubat 2011
Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu?
(Tr)

ORSAM Rapor No: 28
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6
Şubat 2011
Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması
(Tr)

ORSAM Rapor No: 29
Şubat 2011
Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi
(Tr)

ORSAM Rapor No: 30
Şubat 2011
Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma
(Tr)

ORSAM Rapor No: 31
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7
Mart 2011
Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 32
Mart 2011
Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 33
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Varlığı
(Tr)

ORSAM Rapor No: 34
Mart 2011
Irak'ta Türkmen Basını
(Tr - Ar)

ORSAM Rapor No: 35
Mart 2011
Irak'ta Mevcut Siyasi Durum ve Önemli Siyasi Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 36
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1
Mart 2011
Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan
(Eng)

ORSAM Rapor No: 37
Mart 2011
Tunus Halk Devrimi ve Sonrası
(Tr)

ORSAM Rapor No: 38
Mart 2011
Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale ve Türkiye
(Tr)

ORSAM Rapor No: 39
Mart 2011
Tarihten Günümüze Libya
(Tr)

ORSAM Rapor No: 40
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2
Mart 2011
İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 41
Mart 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak-1
(Tr)

ORSAM Rapor No: 42
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 3
Nisan 2011
Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler
(Tr)

ORSAM Rapor No: 43
Nisan 2011
Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile İlişkileri
(Tr)

ORSAM Rapor No: 44
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 4
Nisan 2011
Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu
(Tr)

ORSAM Rapor No: 45
Nisan 2011
Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı? : Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi
(Tr)

- ORSAM Rapor No: 46
Mayıs 2011
Suriye'de İktidar Mücadelesi,
Uluslararası Toplumun Tepkisi ve
Türkiye'nin Konumu
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 47
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 5
Mayıs 2011
Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırdaşan
Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi
Dostluk Barajı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 48
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Aka-
demisyenler-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 49
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Irak Türkmenleri-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 50
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 3
Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisy-
enler ve Gazeteciler-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 51
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 8
Mayıs 2011
75. Yılında Montrö Boğazlar
Sözleşmesi
Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği
Çerçevesinde
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 52
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 9
Mayıs 2011
Afganistan ve Bölgesel Güvenlik
(Ortadoğu, Orta ve Güney Asya,
Rusya Federasyonu)
(Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 53
Mayıs 2011
Madagaskar: Bağımsızlığın 50.
Yılında Kazanımlar,
Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile
İlişkiler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 54
Mayıs 2011
Iraklı Grupların Temel Siyasi
Sorunlara Bakışı ve Türkiye ile
İlişkiler: Saha Araştırmasına
Dayalı Bir Çalışma
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 55
Haziran 2011
Suriye Muhalefeti'nin Antalya
Toplantısı:
Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış
ve Türkiye'den Beklentiler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 56
Haziran 2011
Seçimler ve Ak Parti'nin Te-
crübesi
(Tr - Ar)
- ORSAM Rapor No: 57
Haziran 2011
12 Haziran 2011 Türkiye Genel
Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerin-
deki Yansımaları
(Tr - Eng)
- ORSAM Rapor No: 58
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran
2011 Türkiye Genel Seçimlerinin
Ortadoğu'daki Yansımaları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 59
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 2
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 60
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 6
Temmuz 2011
Mekong Nehri Suları Üzerinde
İşbirliği ve İhtilaf
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 61
Temmuz 2011
Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tar-
ihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de
Değişim
Konferansı" nın Tam Deşifresi
(Tr - Eng)
- ORSAM Rapor No: 62
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 3
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 63
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 7
Ağustos 2011
Görünmez Stratejik Kaynak:
Sınırdaşan Yeraltı Suları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 64
Ağustos 2011
AK Parti'nin 12 Haziran 2011
Genel Seçimlerindeki Zaferi
(Tr - Ar)
- ORSAM Rapor No: 65
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Arap
Baharı - 1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 66
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Libya İç
savaşı ve Uluslararası Müda-
hale - 1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 67
Ağustos 2011
Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve
Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 68
Eylül 2011
Karikatürlerde Usame Bin Ladin
Operasyonu ve Yankıları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 69
Eylül 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 4
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 70
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 10
Eylül 2011
XXI. Yüzyılda Rusya ve
Türkiye'nin İran Politikaları
(Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 71
Eylül 2011
Gazze Sorunu: İsrail Ablukası,
Uluslararası Hukuk, Palmer Rapo-
ru ve Türkiye'nin Yaklaşımı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 72
Eylül 2011
Ortadoğu Ülkelerine Dair
İstatistikler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 73
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 11
Ekim 2011
Anadolu Etki Alanı
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 74
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 12
Ekim 2011
Ukraine in Regress: The Tymosh-
enko Trial
(Eng)
- ORSAM Rapor No: 75
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 13
Ekim 2011
Kazaklar ve Kazakistanlılar
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 76
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 14
Ekim 2011
İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı:
Moena Türkleri
(Tr - It)
- ORSAM Rapor No: 77
Ekim 2011
ABD'nin Çekilmesinin Ardından
Irak Politikasının Bölgesel,
Küresel Etkileri ve Türkiye'ye
Yansımaları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 78
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 8
Ekim 2011
Türkiye'de ve İsrail'de Yapay
Sulak Alanlar ile Atıksu Arıtımı ve
Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak
Türkiye'nin İnsani Yardım Kullanımı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 79
Ekim 2011
Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta
Siyasal Denklemeler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 80
Ekim 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 5
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 81
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 15
Ekim 2011
Büyük Güçlerin Afganistan
Politikaları
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 82
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 16
Ekim 2011
Bölge Devletlerinin Perspektifin-
den Afganistan
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 83
Kasım 2011
Suriye'de Değişimin Ortaya
Çıkardığı Toplum: Suriye Türk-
menleri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 84
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 9
Kasım 2011
Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi
Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet
mi?
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 85
Kasım 2011
Suriye Politik Kültüründe Tarihsel
Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi
Suriye Dış Politikası ve Türkiye-
Suriye İlişkileri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 86
Kasım 2011
Geçmişten Günümüze Irak Türk-
men Cephesi'nin Yapısı ve İdari
Durumu
(Tr)
- ORSAM Report No: 87
Kasım 2011
Türkmen in Iraq and Their Flight:
A Demographic Question?
(Eng)
- ORSAM Rapor No: 88
Kasım 2011
Irak'ta Bektaşılık (Türkmenler -
Şebekler - Kâkailer)
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 89
Kasım 2011
Değişim Sürecindeki Fas
Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi?
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 90
Kasım 2011
Arap Dünyasının İstisnai Krallığı:
Yerel Aktörler ve Arap-İsrail
Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün
Krallığı'nın Demokratikleşme
Deneyimleri
(Tr-Eng)

- ORSAM Rapor No: 91
Aralık 2011
Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)
- ORSAM Rapor No: 92
Aralık 2011
Irak'ta İhtilafı Bölgelerin Durumu (Tr)
- ORSAM Rapor No: 93
ORSAM Water Research Programme Report: 10
December 2011
Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)
- ORSAM Rapor No: 94
Aralık 2011
Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)
- ORSAM Rapor No: 95
Aralık 2012
Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)
- ORSAM Rapor No: 96
Aralık 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6 (Tr)
- ORSAM Rapor No: 97
Ocak 2012
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7 (Tr)
- ORSAM Rapor No: 98
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17
Ocak 2012
Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)
- ORSAM Rapor No: 99
Ocak 2012
Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasal Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)
- ORSAM Rapor No: 100
Ocak 2012
Irak İstatistikleri (Tr)
- ORSAM Rapor No: 101
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11
Ocak 2012
Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)
- ORSAM Rapor No: 102
Ocak 2012
Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir?: En Kötüye Hazırlıklı Olmak (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 103
Ocak 2012
Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)
- ORSAM Rapor No: 104
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12
Şubat 2012
Sınıraşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 105
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)
- ORSAM Rapor No: 106
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)
- ORSAM Rapor No: 107
Şubat 2012
Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)
- ORSAM Rapor No: 108
Şubat 2012
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EIT) Geleceği (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 109
Şubat 2012
Türkiye'nin Yükselişi ve "Bric" Bölgesi (It)
- ORSAM Rapor No: 110
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13
Mart 2012
Iran'da Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)
- ORSAM Rapor No: 111
Mart 2012
Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)
- ORSAM Rapor No: 112
Mart 2012
Iran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler (Tr)
- ORSAM Rapor No: 113
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18
Nisan 2012
Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)
- ORSAM Rapor No: 114
Nisan 2012
Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak - 8 (Tr)
- ORSAM Rapor No: 115
Nisan 2012
Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 116
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14
Nisan 2012
Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 117
Nisan 2012
Musul'a Yatırım Geleceğe Yatırım Demektir (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 118
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19
Mayıs 2012
Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr – Rus)
- ORSAM Rapor No: 119
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20
Mayıs 2012
Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr – Rus)
- ORSAM Rapor No: 120
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21
Mayıs 2012
Kazakistan Siyasal Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)
- ORSAM Rapor No: 121
Mayıs 2012
Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr – Eng - Ger)
- ORSAM Rapor No: 122
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15
Mayıs 2012
Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 123
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22
Haziran 2012
Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)
- ORSAM Rapor No: 124
Temmuz 2012
Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr – Eng - Fr)
- ORSAM Rapor No: 125
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23
Temmuz 2012
Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)
- ORSAM Rapor No: 126
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16
Temmuz 2012
Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)
- ORSAM Rapor No: 127
Ağustos 2012
Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)
- ORSAM Rapor No: 128
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24
Eylül 2012
Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)
- ORSAM Rapor No: 129
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25
Eylül 2012
Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)
- ORSAM Rapor No: 130
Kasım 2012
Suriye Çerkesleri (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 131
Kasım 2012
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26
"Üçüncü Dalga": Postmodernizmi Jeopolitiği (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 132
Kasım 2012
Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti (Tr)
- ORSAM Rapor No: 133
Kasım 2012
Irak Kürdistan Bölgesi'nde Muhalefetin Doğuşu ve Geleceği (Tr)
- ORSAM Rapor No: 134
Kasım 2012
Irak Çerkesleri (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 135
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 27
Kasım 2012
Türkiye'nin Eski Sovyet Cumhuriyetleriyle Münasebetlerinin Özellikleri (Tr - Rus - Eng)
- ORSAM Rapor No: 136
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 28
Kasım 2012
Türk-Ukrayna İlişkilerinde Entegrasyon Faktörü Olarak Türk-Kırım Münasebetleri (Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 137
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 29
Aralık 2012
Belarus'un Enerji Politikası ve Belarus'un Rusya ve AB ile Enerji Alanında Geliştirdiği İşbirliği (1992-2011) (Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 138
Aralık 2012
Birlik mi, PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri (Tr)
- ORSAM Rapor No: 139
Aralık 2012
Suriye'de Kürtler Arası Dengeler, Rejim Muhafızları ve Türkiye: Çatışma-İstikrar Ayrımındaki İlişkiler Örüntüsü (Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 140
Aralık 2012
Kuzey Irak'ta İç Siyasal Dengeler ve Stratejik İttifak'ın Geleceği (Tr – Eng)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
Doç. Dr. İlyas Kemalolu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Habib Hüzmülü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Doç. Dr. Didem Danış	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Uzmanı, Avrasya, El Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Doç. Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Elmira Cheremisova	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
Av. Aslıhan Erbaş Açıknel	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
Pınar Arıkan Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Tamer Koparan	ORSAM Yönetici Editörü
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Noyan Gürel	ORSAM Danışmanı
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Sercan Doğan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Seval Kök	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Shalaw Fatah	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM, Ortadoğu & Projeler
Ufuk Döngel	ORSAM, Ortadoğu
Göknül Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Aslı Değirmenci	ORSAM, Ortadoğu
Jubjana Vila	ORSAM, Ortadoğu
Mavjuda Akramova	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Kamil Erdem Güler	ORSAM Su Araştırmaları Programı
Çağlayan Arslan	ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Hasan Alsancak	İhlas Holding CEO
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Prof. Dr. Tayyar An	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Büyükelçi Shaban Murati	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınlı	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Yaşar Yakiş	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
İtir Bağdağı	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Safarov Sayfullo Sadullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Hasan Canpolat	Milli Savunma Bakanlığı Danışmanı
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Doç. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Çetiner Çetin	Gazeteci (Orta Doğu)
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YÖK Başkanı
Doç. Dr. Didem Daniş	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Dr. Serdar Aziz	ORSAM Danışma Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Dr. Farhan Ahmad Nizami	Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Av. Aslıhan Erbaş Açikel	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
Cevat Gök	Irak El Fırat TV Türkiye Müdürü
Mete Göknel	BOTAŞ Eski Genel Müdürü
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dr. Tuğrul İsmail	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Alexandr Koleşnikov	Diplomat
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Avrasya Danışmanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Selçuk Karaçay	Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman	Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Doç. Dr. Şaban Kardaş	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Talip Küçükcan	Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Arslan Kaya	KPMG ,Yeminli Mali Müşavir
Dr. Hicran Kazancı	Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa	Bağdat Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Murat Özçelik	Büyükelçi
Muhammed Nurettin	Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Doç. Dr. Fırat Purtaş	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Doç. Dr. Yaşar Sari	ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Ersan Sarıkaya	Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Zaher Sultan	Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Dr. Irina Svistunova	Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Semir Yorulmaz	(Gazeteci, Mısır)
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
Doç. Dr. Oktay Tanrısever	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Dr. Gönül Tol	Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
Av. Niyazi Güney	Prens Group Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Dr. Ermanno Visintainer	Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
Dr. Umut Uzer	İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık	ODTÜ
Bülent Aras	Dışışleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Tayyar An	Uludağ Üniversitesi
İlker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztemur	ODTÜ
Katerina Dalacoura	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
F. Gregory Gause	Vermont Üniversitesi (ABD)
Fawaz Gerges	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Ahmet K. Han	Kadir Has Üniversitesi
Raymond Hinnebusch	St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Rosemary Hollis	City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Bahgat Korany	Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Peter Mandaville	George Mason Üniversitesi (ABD)
Emma Murphy	Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

MithatpaŐa Caddesi 46/6 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr